ALEXANDRE DUMAS

R'AZBUN'ATORUL

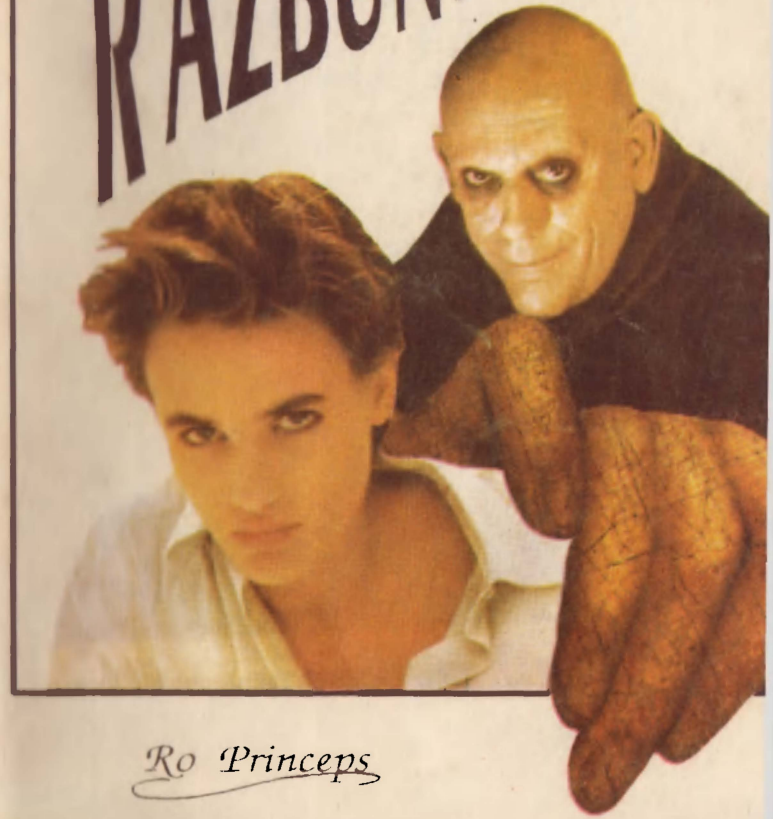

Ro Princeps

COPERTA: SORIN DRAGOŞ ANDREI

Textul acestui roman reproduce versiunea apărută la tipografia ziarului "UNIVERSUL" – Bucureşti 1907, cu ortografia actualizată

I

Pe la începutul lunii martie, anul 1841 călătoream prin Corsica.

Nimic nu este mai pitoresc şi mai comod ca o călătorie în Corsica: te îmbarci în Toulon; în 20 de ore eşti la Ajaccio sau, în 24 de ore, la Bastia.

Acolo cumperi sau închiriezi un cal; dacă îl închiriezi, plăteşti 5 franci pe zi; dacă îl cumperi dai 150 franci.

Calul cumpărat este atît de învăţat cu drumul încît n-ai decît să închizi ochii şi să te laşi în voia lui, fără teamă de pericol.

Să mai adăugăm că, cu acest cal care trece pretutindeni, se poate umbla vreo 15 leghe pe zi, fără ca să ceară de mîncare sau de băut.

Din timp în timp, cînd călătorul se opreşte spre a vizita vreun vechi castel, zidit de vreun senior, erou sau şef al unei tradiţii feudale, spre a schiţa un turn vechi ridicat de genovezi, calul smulge cîteva fire de iarbă, jupoaie un arbore, sau linge o stîncă acoperită de muşchi şi cu asta se hrăneşte.

Cît despre adăpostul de noapte, este şi mai uşor; călătorul ajunge într-un sat, trece strada principală în toată lungimea ei, alege casa care-i convine şi bate la uşă. În aceeaşi clipă, stăpînul sau stăpîna casei, apare în prag, pofteşte pe călător să se dea jos, îi oferă jumătate din cina

sa, patul său întreg, dacă are numai unul, şi a doua zi, la plecare, îl conduce pînă la uşă, mulţumindu-i de preferinţa ce i-a dat-o.

De o răsplată oarecare, se înţelege că nici nu este vorba; stăpînul casei ar privi ca o insultă cea mai mică vorbă privitoare la aceasta. Dacă în casă serveşte o fată tînără, atunci i se poate oferi o basma de borangic, cu care şi-ar acoperi capul în mod pitoresc cînd, în zi de sărbătoare, s-ar duce la Calvi sau la Corta. Dacă servitorul este bărbat, el va primi bucuros, drept cadou, un pumnal cu care ar putea să-şi ucidă duşmanul, dacă l-ar întîlni.

După cum am spus, la începutul lunii martie eram la Corsica. Veneam din insula Elba. Debarcasem la Bastia şi cumpărasem un cal cu preţul arătat mai sus. Vizitasem Corta şi Ajaccio şi călătoream prin provincia Sartena. În ziua aceea mergeam din Sartena la Sullacaro. Mai aveam puţin drum de făcut: vreo 12 leghe şi aceasta din cauza cotiturilor drumului şi din cauza lanţului de munţi care străbate insula şi care trebuia traversat; din această cauză am luat o călăuză, de teamă să nu mă rătăcesc.

Pe la orele 5 călăuza şi cu mine ajunserăm la vîrful colinei, care predomina totodată Olmeto şi Sullacaro.

Acolo ne oprirăm un moment.

– Unde vrea să găzduiască Senioria Voastră? întrebă călăuza.

Aruncai o privire peste sat, în străzile în care puteau să pătrundă privirile mele şi care păreau aproape deşerte; cîteva femei se arătau rareori pe stradă, dar şi acestea mergeau iute şi se uitau sfiicioase împrejurul lor.

Şi fiindcă, în virtutea regulilor ospitalităţii stabilite, despre care am vorbit deja, aveam să aleg între cele o sută, o sută douăzeci de case care alcătuiau satul, căutai din ochi casa care mi-ar părea mai confortabilă şi mă oprii la o casă pătrată, zidită în forma unei fortăreţe, cu metereze deasupra ferestrelor şi deasupra uşii.

Pentru întîia oară vedeam aceste fortificaţii, dar trebuie să spun că provincia Sartenei este ţara clasică a vendetelor.

– Ah! bine, îmi zise călăuza, urmînd cu ochii indicaţia mîinii mele, mergem la doamna Savilia de Franchi. Senioria Voastră nu a făcut o alegere proastă şi se vede că nu-i lipseşte experienţa.

Să nu uităm că, în acest al optzeci şi şaselea departament al Franţei, se vorbeşte numai italieneşte.

– Dar, întrebai eu, se cuvine să cer ospitalitatea unei femei? Căci, dacă am înţeles bine, această casă aparţine unei doamne?

– Fără îndoială, reluă călăuza cu un aer mirat; ce inconvenienţă ar putea găsi Senioria Voastră în aceasta?

– Dacă această doamnă este tînără, zisei eu, temîndu-mă să nu fiu stînjenitor, nu ar compromite-o oare, dacă aş petrece o noapte în aceeaşi casă cu dînsa?

– Să o compromită? repetă călăuza căutînd să înţeleagă sensul acestui cuvînt, pe care-l italienizasem.

– Negreşit, reluai eu începînd să-mi pierd răbdarea; această doamnă e văduvă, nu-i aşa?

– Da, excelenţă.

– Ei bine, va primi la dînsa pe un tînăr? În 1841 aveam 36 de ani şi ziceam că încă sînt tînăr.

– Dacă va primi pe un tînăr? repetă călăuza. Ei bine, ce poate să-i pese dacă sînteţi tînăr sau bătrîn?

Văzînd că nu mă înţeleg cu tovarăşul meu de drum, îl întrebai:

– Şi cîţi ani are doamna Savilia?

– Aproape 40 de ani.

– Ah! zisei eu, dînd curs propriilor mele gînduri, atunci, de minune; fără îndoială, are şi copii?

– Doi băieţi, flăcăi.

– Îi pot vedea?

– Veţi putea vedea numai pe unul, care stă acasă.

– Şi celălalt?

– E la Paris.

– De cîţi ani sînt?

– De douăzeci şi unu.

– Amîndoi?

– Da, căci sînt gemeni.

– Şi cu ce se îndeletnicesc?

– Acela care e la Paris se va face avocat.

– Şi celălalt?

– Acela rămîne Corsican.

– Ah, ah! zisei eu, găsind că răspunsul este caracteristic, cu toate că era dat pe un ton cu totul natural; ei bine, condu-mă la doamna Savilia de Franchi.

Şi pornirăm.

Zece minute după aceea intram în sat.

Atunci observai un lucru ce nu-l putusem vedea după colină. Anume, fiecare casă era întărită ca şi casa doamnei Savilia. Numai nu aveau metereze, căci proprietarii fiind mai săraci, punga nu le permitea astfel de fortificaţii luxoase; ferestrele lor erau dublate pur şi simplu, pe dinăuntru cu scînduri groase, în care erau lăsate deschizături pentru trecerea puştii. Alte ferestre erau întărite cu cărămizi roşii.

Întrebai pe călăuză la ce servesc aceste deschizături; el îmi răspunse că aceste deschizături

erau întrebuinţate pentru a trage prin ele cu săgeata şi, din răspunsul acesta, am dedus că vendetele corsicane erau anterioare descoperirii armelor de foc.

Cu cît înaintam mai mult, cu atît satul lua un caracter de singurătate şi de tristeţe. Se vedea că mai multe case susţinuseră asedii şi erau ciuruite de gloanţe.

Din cînd în cînd, în dosul ferestrelor, prin găuri, se zărea cîte un ochi strălucitor, care ne privea trecînd, dar era cu neputinţă de a distinge dacă acest ochi aparţinea unui bărbat sau unei femei.

Ajunserăm la casa pe care o alesesem şi care într-adevăr, era cea mai frumoasă din sat.

Numai un lucru mă izbi, anume că, întărită în aparenţă cu meterezele pe care le observasem, nu era în realitate; adică ferestrele nu aveau nici scînduri, nici cărămizi, nici deschizături, ci numai simple geamuri, care erau apărate noaptea prin nişte obloane de lemn.

E adevărat că aceste obloane erau presărate cu nişte găuri pe care le recunoşteam a fi de gloanţe, dar acestea erau vechi şi datau, vădit, de vreo zece ani.

Abia bătu călăuza şi uşa se deschise, nu cu frică, gînditor şi pe jumătate, dar cît era de mare, şi un fecior apăru...

Cînd spun un fecior, greşesc, căci ar trebui să spun: un voinic.

Ceea ce-l face pe fecior e livreaua*, şi persoana care ne deschise nouă era îmbrăcată într-o vestă de catifea, într-un pantalon de aceeaşi stofă şi în jambiere de piele. Pantalonii erau strînşi la talie cu un brîu de mătase pestriţă, din care ieşea mînerul unui cuţit spaniolesc.

– Amice, îi zisei, nu este oare indiscret ca un străin, care nu cunoaşte pe nimeni la Sullacaro, să ceară ospitalitatea stăpînei d-tale?

– Nu, deloc, Excelenţă, răspunse el. Străinul face onoare casei la care se opreşte.

– Mario, spuse el apoi întorcîndu-se către o servitoare care stătea în dosul lui, vesteşte pe doamna că un călător francez a venit să ceară ospitalitate.

În acelaşi timp coborî pe o scară de opt trepte drepte, care ducea la uşă, şi apucă hăţul calului meu.

Sării jos.

– Excelenţa Voastră să nu se îngrijească de nimic, îmi spuse feciorul; îi vom duce bagajele în odaie.

---

*livreaua = uniformă (împodobită cu galoane şi broderii) purtată în trecut de personalul autorităţilor, al demnitarilor şi al bogătaşilor.

II

Urcai şi eu cu iuţeală scările şi ajunsei în interiorul casei.

La o cotitură a coridorului mă aflai faţă în faţă cu o doamnă înaltă, îmbrăcată în negru.

Mă gîndii îndată că această femei, de 38-40 de ani, frumoasă încă, trebuia să fie stăpîna casei şi mă oprii în faţa ei.

– Doamnă, îi zisei înclinîndu-mă, trebuie să mă găsiţi foarte indiscret; dar obiceiul ţinutului mă scuză şi invitaţia servitorului d-vs. mă îndreptăţeşte.

– Sînteţi bine venit pentru mine, răspunse d-na de Franchi, şi îndată veţi fi bine venit şi pentru fiul meu; din momentul acesta, domnul meu, casa vă aparţine; faceţi ca şi cînd aţi fi la d-voastră.

– Vă cer ospitalitatea numai pentru o noapte, doamna mea, mîine la revărsatul zorilor, plec mai departe.

– Faceţi cum vă va conveni mai bine. Însă nădăjduiesc că vă veţi schimba părerea şi că vom avea onoarea de a vă găzdui mai mult timp.

– Mă înclinai a doua oară.

– Mario, continuă d-na de Franchi, condu-l pe domnul în odaia lui Luis. Aprinde focul şi du apă caldă.

«Pardon, îmi zise apoi mie pe cînd servitoarea se pregătea să îndeplinească porunca, ştiu că lucrul de care are trebuinţă călătorul obosit e apa şi focul. Binevoiţi a urma fata. Cereţi-i tot ce vă trebuie. Cinăm peste o oră, iar fiul meu care pînă atunci va sosi, se va simţi fericit să poată vorbi cu d-voastră.»

– Iertaţi-mă, doamnă, că sînt în haine de călătorie.

– Cu bucurie, domnul meu, dar cu condiţia ca şi d-voastră să ne iertaţi de modesta noastră primire.

Servitoarea urca deja scările.

Mă înclinai pentru a treia oară şi o urmai. Odaia era la catul întîi, cu privirea spre stradă. Sub ferestre se întindea o frumoasă grădină, toată plină de mirte şi de lauri şi udată de un rîuleţ care se revărsa în Tavaro.

În fund, vederea era oprită de un fel de gard de brazi, aşa de apropiaţi unul de altul, că formau parcă un zid de nepătruns. Ca toate odăile caselor din ţinut, şi pereţii camerei mele erau văruiţi, albi ca zăpada şi împodobiţi ici, colo, de fresce încîntătoare, reprezentînd peisaje.

Pricepui că mi se dăduse odaia fiului absent, odaie din cele mai confortabile.

Şi pe cînd Maria făcea focul şi-mi pregătea apa de spălat, m-apucai să fac inventarul odăii

mele şi să-mi dau seama de gustul şi de caracterul locuitorului ei obişnuit.

Mobilele erau moderne, ceea ce este, în aceste ţinuturi unde n-a pătruns încă civilizaţia, un lux destul de rar: un pat de fier cu patru saltele pe el, un divan, patru fotolii, şase scaune, o bibliotecă şi un birou, toate, afară de pat, de lemn de mahon, care desigur erau făcute de cel-dintîi tîmplar din Ajaccio.

După cum era aranjată odaia şi mai ales biblioteca, se putea deduce că Luis era un om blînd, intelectual şi partizan al reformelor franceze. Înţelesei că el plecase la Paris spre a învăţa dreptul, să se facă avocat.

Pe cînd îmi schimbam costumul, uşa se deschise şi intră acelaşi om care mă primise.

El venise să mă anunţe că stăpînul său, d-nul Lucian de Franchi, sosise în momentul acela şi mă întreba dacă-i pot face onoarea de a-l primi pentru a-mi ura bună venire.

Răspunsei că sînt la dispoziţia d-sale şi că toată onoarea ar fi pentru mine de a-l vedea.

După un moment auzii un zgomot de paşi grăbiţi şi imediat mă găsii în faţa oaspetelui meu.

III

Domnul Lucian era, după cum îmi spusese călăuza, un tînăr cam de vreo 20-21 de ani, cu părul şi cu ochii negri, cu obrazul pîrlit de soare, de statură mai mult scundă decît înaltă, dar bine făcut.

În graba lui de a-mi ura bun venit, venise cum se găsea, adică în costumul de călătorie, şi ţinînd în mînă o carabină de sistem englezesc.

Cu toată vîrsta lui tînără, cu toate că abia îi mijea mustaţa, se vedea în el omul independent şi hotărît. Se vedea în el omul crescut pentru lupta materială, obişnuit de a trăi în mijlocul pericolului fără a se teme de el, dar în acelaşi timp fără a dispreţui acest pericol.

Lucian era grav pentru că trăia în acele locuri singuratice, dar în figura lui se citea liniştea, fiindcă se ştia tare. Dintr-o singură aruncătură de ochi el văzu totul: sacul meu de călătorie, armele, hainele pe care le dezbrăcasem, precum şi pe acelea cu care eram îmbrăcat. Aruncătura lui de ochi era scurtă şi sigură, ca a oricărui om a cărui viaţă nu atîrnă decît în această aruncătură de ochi.

– Vă rog să mă iertaţi, domnule, dacă vă deranjez, îmi spuse el, dar am făcut lucrul acesta pentru a mă informa dacă nu vă lipseşte ceva. Totdeauna cînd vine la noi un om de pe continent,

mă simt neliniştit, pentru că noi, corsicanii, sîntem încă atît de sălbatici, încît ospitalitatea noastră, mai cu seamă faţă de francezi, o împlinim de fiecare dată cu teamă. Ospitalitatea aceasta, în curînd va rămîne singura tradiţie a strămoşilor noştri.

– Faceţi rău de vă temeţi, domnule, răspunsei eu, nici nu se poate primi mai bine un călător decît cum m-a primit doamna de Franchi; de altfel, continuai eu aruncîndu-mi privirea în jurul odăii, aici nu aş putea să mă plîng de acea pretinsă sălbăticie de care mi-aţi vorbit şi, dacă n-aş vedea prin ferestrele acestea admirabilul peisaj care se prezintă ochilor mei, aş putea, cu drept cuvînt, să mă cred într-un apartament din Paris.

– Da, răspunse Lucian, mania fratelui meu Luis era ca să trăiască ca un parizian, dar mă îndoiesc că, plecînd la Paris, parodia civilizaţiei pe care a găsit-o în acel oraş să fie aceeaşi ca civilizaţia pe care a lăsat-o aici, înaintea plecării lui.

– Fratele d-voastră a plecat de mult din Corsica? întrebai pe tînărul meu interlocutor.

– De zece luni, domnule.

– Şi îl aşteptaţi să se întoarcă?

– Oh, înainte de trei sau patru ani, nu.

– Absenţa aceasta este foarte lungă, mai cu seamă pentru doi fraţi care, probabil, nu s-au despărţit niciodată.

– Da, şi mai cu seamă pentru doi fraţi care se iubesc, cum ne iubim noi.

– Tocmai din cauza aceasta, cred că va veni să vă vadă înainte de terminarea studiilor.

– Probabil, cel puţin aşa ne-a promis.

– În orice caz eu cred că nu vă va împiedica nimic ca, chiar dacă nu va veni el, să vă duceţi d-voastră să-i faceţi o vizită.

– Nu... eu nu plec din Corsica.

În accentul cu care spuse cuvintele acestea se vedea o adîncă iubire de patrie, iubire care confunda întregul univers cu patria însăşi.

Surîsei.

– Poate că vi se pare curios, zise el surîzînd la rîndul său, ca cineva să regrete dacă părăseşte o ţară atît de săracă cum e a noastră. Ce voiţi? Eu sînt un fel de producţie a insulei, ca stejarul sau ca mărăcinii care cresc în insula aceasta; mie îmi trebuie atmosfera plină de aerul îmbălsămat al mării şi de mirosul îmbătător al munţilor; mie îmi trebuie să mă lupt cu torenţii, cu pădurile pentru a le străbate; îmi trebuie spaţiul, îmi trebuie libertatea; dacă m-ar duce cineva într-un oraş, mi s-ar părea că aş muri acolo.

– Dar, cum se face că între d-ta şi fratele d-voastră e o atît de mare deosebire morală?

– O atît de mare asemănare fizică, aţi spune, dacă l-aţi cunoaşte.

– Semănaţi mult unul cu altul?

– Semănăm atît de mult, încît cînd eram copil, tata şi mama trebuiau să ne însemneze hainele spre a ne deosebi unul de altul.

– Şi cînd v-aţi făcut mai mari?

– Cînd ne-am făcut mai mari, obiceiurile noastre ne-au adus o mică schimbare de culoare a obrazului şi atîta tot. Totdeauna închis în odaia lui, totdeauna aplecat asupra cărţilor lui, fratele meu a devenit mai gălbejit, pe cînd eu, din contră, totdeauna la aer, alergînd mereu prin munţi şi văi, m-am pîrlit de soare.

– Nădăjduiesc, îi zisei eu, că-mi veţi da ocazia să pot constata eu însumi această mică deosebire, dîndu-mi vreo însărcinare pentru d-nul Luis de Franchi.

– Da, cu plăcere, dacă sînteţi atît de bun, dar vă rog, iertaţi-mă, observ că d-voastră sînteţi deja îmbrăcat şi peste un sfert de oră trebuie să mergeţi la masă, pe cînd eu nici nu am început măcar să-mi schimb costumul.

– Pentru mine trebuie să vă schimbaţi costumul?

– Nu pentru d-voastră; acum sînt îmbrăcat în costum de călăreţ şi trebuie să mă îmbrac în costum de corsican. După masă trebuie să fac o cursa în care cizmele şi pintenii m-ar supăra foarte mult.

– Vă duceţi undeva după masă? întrebai.

– Da, răspunse el, am o întîlnire...

Surîsei.

– O, vă rog să nu credeţi că întîlnirea aceasta este ceea ce vă închipuiţi d-voastră.

Este o întîlnire de afaceri.

– Mă rog, n-am nici un drept să mă amestec în confidenţele d-voastră.

– Pentru ce nu? În lume trebuie să trăieşti în aşa fel încît să poţi spune tuturor ceea ce faci. N-am avut niciodată amantă şi nici nu vreau să am.

Dacă fratele meu se însoară şi are copii, probabil că eu nu mă voi însura niciodată. Dacă din contră, el nu se va însura, atunci va trebui să mă însor eu, dar lucrul acesta îl voi face numai pentru ca rasa să nu se stingă. V-am spus, adăugă el rîzînd, că sînt un adevărat sălbatic şi că am venit pe lume cu o sută de ani mai tîrziu decît trebuia să vin... Dar eu vorbesc într-una şi la ora mesei nu voi fi gata.

– Putem să continuăm convorbirea, răspunsei eu, camera d-voastră nu este în faţa odăii mele? Lăsaţi uşa deschisă şi să continuăm.

– Să facem mai bine. Veniţi în odaia mea. Eu mă voi îmbrăca în timp ce vom vorbi. După cît mi se pare, sînteţi mare amator de arme. În timp ce mă voi îmbrăca, veţi privi armele mele. Printre ele sînt unele care au o oarecare valoare istorică.

IV

Propunerea acesta era tocmai după dorinţa mea, pentru că tocmai voiam să fac o comparaţie între odăile fraţilor. Urmai pe gazda mea, care deschizînd uşa apartamentului său, trecu înainte ca să-mi arate drumul. De astă dată credeam că intru într-un adevărat arsenal.

Toate mobilele erau din veacurile al XV-lea şi al XVI-lea. Pereţii erau împodobiţi cu trofee gotice şi moderne. Aranjamentul întregului apartament îmi dădea o idee exactă a caracterului acelui care îl locuia.

– Uitaţi-vă, îmi zise gazda mea, acum vă aflaţi în mijlocul a trei secole. Priviţi bine, pînă atunci eu am să mă îmbrac, după cum v-am spus, ca să ies puţin.

– Şi care sînt, între aceste spade, puşti şi pumnale, acelea de care mi-aţi vorbit?

– Sînt trei; să le luăm la rînd. Căutaţi la capătul patului meu, veţi găsi un pumnal de o formă deosebită.

– Ăsta?

– Da, e pumnalul lui Sampietro.

– Sampietro, asasinul lui Vanina.

– Asasin? Ucigaşul, vreţi să ziceţi!

– Totuna e.

– Pe la d-voastră da, dar nu în Corsica.

– Şi acest pumnal e autentic?

– Da, poartă însemnele lui Sampietro, lipseşte însă Floarea de Crin a Franţei. Ştiţi că Sampietro n-a fost autorizat să pună crinul pe armele sale decît numai după asedierea Perpignanului.

– Nu ştiam asta. Şi cum aţi ajuns în posesiunea acestui pumnal?

– O, se afla la noi de vreo 300 de ani. A fost dăruit de Sampietro însuşi unei rude, Napoleon de Franchi.

– Şi la ce ocazie?

– Sampietro şi Napoleon căzură odată într-o cursă şi se apărară ca nişte lei. Dar coiful lui Sampietro căzu şi inamicul era să-i spargă cît p-aci capul cu o măciucă, dacă strămoşul meu nu i-ar fi venit în ajutor şi n-ar fi înfipt în pieptul adversarului un pumnal ce îl purta totdeauna la brîu. Pumnalul intră aşa de tare în carnea celuilalt încît nu-l mai putu smulge, iar rănitul o rupse de-a fuga cu pumnal cu tot. Lui Napoleon îi părea acum rău de pumnalul său, la care ţinea foarte mult şi Sampietro, ca să-l mîngîie, i-a dăruit pe al său. După cum vezi, ăsta este o fabricaţiune spaniolă şi poate găuri două piese de 5 franci puse una peste alta.

– Să încerc?

– Poftim.

Pusei două piese de cinci franci jos, pe podea. Iute şi sigur, aruncai pumnalul drept în ele.

Lucian nu mă înşelase.

Cînd ridicai pumnalul, amîndouă piesele erau frumos străpunse, încît vîrful pumnalului ieşise pe partea cealaltă.

– Cred, cred că-i pumnalul lui Sampietro, zisei, dar mă mir de ce şi-a omorît femeia cu o frînghie, după ce poseda o astfel de armă minunată.

– Da, dar atunci nu mai avea pumnalul.

– Fie!

– Şi priviţi, în partea cealaltă e spada lui Paoli. Ştiţi cum am ajuns noi în posesia ei? Istoria e scurtă de tot. Poate aţi auzit vorbindu-se de acea femeie, care în timpul războiului pentru neatîrnare se prezintă lui Paoli, împreună cu un tînăr! Femeia era o strămoaşă de-a noastră. Cînd voi să intre la Paoli sentinelele nu o lăsară să treacă şi o gîlceavă se ivi între dînşii. Paoli auzind zgomotul, ieşi în pragul uşii şi întrebă ce s-a întîmplat.

– «Uite domnule, am venit să-ţi vorbesc, zise femeia, şi ăştia nu mă lasă să intru.

– Şi ce voiai să-mi spui?

– Am venit să-ţi spun că am doi fii. Am auzit că cel dintîi a murit pentru patrie, şi acum îl aduc pe-al doilea.»

– O scenă din Sparta!

– Da, cel puţin îi seamănă. În sfîrşit, vedeţi acea sabie, acolo? E sabia lui Napoleon

Bonaparte, pe care o purta în bătălia de lîngă Piramide. Bonaparte dădu ordin bunicului meu, atunci ofiţer în armata lui, să risipească pe nişte mameluci, care se grămădiseră în jurul unui rănit. Bunicul ascultă şi risipi pe mameluci. Dar în această luptă sabia lui se tocise într-atîta încît nu mai putea să intre în teacă şi o aruncă la o parte. Atunci Bonaparte i-o dărui pe a sa.

– Eu, din parte-mi, aş fi preferat să am sabia bunicului, tocită cum era, decît pe aceea a generalului.

– Şi credeţi că nu o am? Uitaţi-vă la peretele din faţă. După ce bunicul meu şi-aruncă sabia, Bonaparte o luă, o împodobi cu diamantul pe care-l vedeţi şi o trimise înapoi familiei noastre, cu inscripţia următoare pe tăiş:

Bătălia de lîngă Piramide – 21 Iulie 1798

Pe cînd vorbeam astfel apăru servitorul şi ne chemă la masă.

Cum părăseam odaia, zării două carabine, aşezate pe perete una în faţa celeilate, pe al căror pat putui citi desluşit cuvintele următoare:

21 Septembrie 1819 – ora 11 dimineaţa

– Ce sînt aceste carabine? îl întrebai atunci pe Lucian.

– Una aparţinea tatălui meu, îmi zise el, cealaltă e a mamei mele.

Şi ne coborîrăm în sufragerie...

V

Cînd coboram mă gîndeam mereu la acele cuvinte: «cealaltă carabină e a mamei mele» şi aceasta mă făcu să mă uit mai lung la d-na de Franchi. Fiul ei, intrînd în sufragerie, îi sărută respectuos mîna şi ea primi acest omagiu deosebit cu o demnitate de regină.

– Pardon, mamă, că te-am făcut să aştepţi!

– În orice caz, e vina mea, mă amestecai eu în vorbă, înclinîndu-mă; d-nul Lucian mi-a arătat odorurile sale, adică acele antichităţi curioase, şi eu cu nenumăratele mele întrebări, l-am făcut să întîrzie.

– Cît despre aceasta, d-le, îmi zise ea, fiţi liniştit. Eu doream numai să-l văd cît se poate mai degrabă pe Lucian, pentru a-l întreba cum mai merge Luis.

– Cum, poate d-nul Luis ar fi bolnav?

– Lucian se teme că da.

– Aţi primit vreo scrisoare de la fratele d-voastră? întrebai atunci pe Lucian.

– Nu, răspunse el, tocmai asta mă neliniş-teşte.

– Dar, cum ştiţi că e bolnav?

– Pentru că zilele trecute şi eu eram cam bolnav.

– Cum? Cum? Asta nu mă lămureşte.

– Nu ştiţi d-voastră că noi sîntem gemeni?

- Ba da, mi s-a spus asta.

- Nu ştiţi că după naştere noi mai eram legaţi unul de altul?

- Nu, această împrejurare nu o ştiam.

- Ei bine, pentru a ne despărţi, doctorii ne-au făcut operaţie, ne-au tăiat, ceea ce nu ne împiedică ca să fim un trup şi ca toate impresiile, fie fizice, fie morale, să fie simţite de amîndoi deodată. De pildă, zilele trecute eram trist, mîhnit, inima mi se frîngea, desigur că fratele meu a avut un necaz mare.

Mă uitai mirat la tînărul care-mi povestea astfel de lucruri stranii; şi ceea ce mă mira mai mult era că mama lui părea că-i aprobă zisele, ea zîmbi mîhnită şi spuse:

- Cei îndepărtaţi de noi sînt în mîna lui Dumnezeu; lucrul principal este ca Luis să trăiască.

- Şi chiar dac-ar fi murit, afirmă Lucian, tot l-aş mai fi văzut.

- Şi mi-ai fi spus-o, nu-i aşa?

- Desigur, la moment, dragă mamă; ţi-o jur!

- Bine... Pardon, d-le îmi zise apoi d-na de Franchi, că nu mi-am putut ascunde în faţa d-voastră neliniştea mea de mamă... Dar Lucian şi Luis nu numai că sînt unicii mei copii, dar ei sînt şi cei din urmă care poartă numele de Franchi... Poftim, şedeţi la dreapa... şi tu, Lucian, aşează-te dincolo.

La masă mai erau şase tacîmuri, după cum spun corsicanii: pentru *familie*, adică pentru aceia care în casele mari ţin locul dintre stăpîni şi servitori.

Masa era bine asortată. Dar eu nu puteam să mă bucur de toate acele mîncăruri delicioase; abia mîncam; mi se părea că visez, simţeam că eram într-o casă străină... mereu mă gîndeam: Cine o fi această femeie care posedă o carabină, întocmai ca un soldat? Ce taină o fi între aceşti doi fraţi? De ce spusese Lucian: *«dragă mamă, ţi-o jur?»* De ce jura că-i va vesti îndată mamei sale moartea fratelui său?

Şi, ca să nu fiu nepoliticos prin tăcerea şi gîndirea mea, căutam să vorbesc. Lucian îmi veni în ajutor.

– Şi aşa, tot v-aţi decis să veniţi în Corsica? mă întrebă el.

– Da, de mult proiectasem această călătorie şi acum, în sfîrşit, am putut să-mi execut planul.

– Zău, n-aţi făcut rău să veniţi şi pe la noi mai devreme, căci peste cîţiva ani, cu invazia gusturilor şi obiceiurilor franceze, nu va mai exista adevărata Corsică.

– În orice caz, dacă vechiul spirit naţional se va retrage înaintea civilizaţiei şi se va refugia într-un colţ al insulei, desigur că acest colţ nu va fi altul decît Sartena sau valea Tavaro.

– Credeţi?

– Cel puţin mie mi se pare că tot ce văd aici sînt obiceiuri cu adevărat corsicane, vechi datini, care vor rămîne încă pentru mult timp.

– Dar uite, cu toate acestea civilizaţia franceză ne-a răpit pe Luis, l-a transportat la Paris, de unde se va întoarce ca avocat. El va locui la Ajaccio, în loc să locuiască în casa strămoşilor săi; el va pleda, dacă are noroc va ajunge şi procuror al regelui şi atunci va prigoni pe cetăţeni, va confunda pe asasin cu ucigaşul, precum l-aţi confundat şi d-voastră; el va cere, în numele legii, capul acelora care vor face ceea ce părinţii lor socoteau nedemn; el va înlocui jurămîntul lui Dumnezeu prin jurămîntul oamenilor şi cînd va fi reuşit prin călău să taie capul unui nenorocit, se va crede mare şi tare; atunci o să creadă că a servit patria, că a adăugat şi el o piatră la templul civilizaţiei... Ah! Doamne, Doamne!

Şi tînărul îşi ridică ochii spre cer, cum făcuse odinioară Hanibal după bătălia de la Zama.

– Dar, vedeţi bine, îi zisei eu atunci, Dumnezeu tot ţine balanţa; dacă fratelui d-vs. i-a inspirat dorul de a se face avocat, pe d-vs. v-a păstrat tradiţiilor strămoşeşti.

– Da, însă nici eu nu sînt aşa de tare; n-am săvîrşit eu atîtea lucruri nedemne de un Franchi?

– Cine, d-voastră? Nu se poate.

– Ba da. Vreţi numai să vă spun ce aţi venit să căutaţi pe aici?

– Spuneţi-o.

– Aţi venit condus de curiozitatea unui om din lume, artist ori poet, nu ştiu ce sînteţi, nici nu vă întreb, puteţi să mi-o spuneţi la plecare; ei bine, aţi venit să vedeţi fapte de-ale renumitelor vendete, să vedeţi nişte bandiţi renumiţi.

– Ei... şi n-o să găsesc ce caut?

– Dacă vreţi să vedeţi aşa ceva, veniţi diseară cu mine, o să vedeţi un bandit. Vreau tocmai să aplanez o teribilă ceartă între două familii corsicane.

– Să merg cu d-voastră? Primesc cu plăcere.

– Domnul e foarte obosit, zise atunci d-na de Franchi, aruncînd o privire fiului ei ca şi cînd i-ar fi fost şi ei ruşine de degeneraţia corsicană.

– Nu, mamă, trebuie să vină şi d-lui ca să vadă ce sînt acele faimoase vendete şi apoi, cînd va auzi în vreun salon din Paris vorbindu-se despre noi, despre răzbunările noastre, să ştie ce să replice, să dea din umeri cînd va auzi povestindu-se de acei straşnici bandiţi care fac frica copiilor din Bastia şi Ajaccio, şi să spună adevărul.

– Dar din ce cauză s-a iscat această mare ceartă, care după cum îmi povesteaţi, este pe punctul de a se stinge?

– O, zise Lucian, într-o ceartă cauza n-are ce face, ci rezultatul este principalul. Dacă o muscă

în zborul ei omoară pe un om, omul tot mort rămîne.

Vedeam că Lucian căuta să-mi ascundă adevărata cauză a acelui straşnic război, care de vreo zece ani pustia şi deznădăjduia întregul sat Sullacaro.

Dar, firește, cu cît el se arăta mai discret, cu atît mai mult îl întrebam.

– Totuşi, totuşi, spusei eu, această ceartă trebuie să aibă vreo cauză. Ori, voiţi să o ţineţi în secret?

– Doamne, nicidecum. Cearta s-a iscat mai întîi între familiile Orlandi şi Colona.

– Cu ce ocazie?

– Ei bine, să v-o spui: O găină a scăpat din curtea lui Orlandi şi a zburat în curtea lui Colona.

Familia Orlandi s-a dus să reclame găina; familia Colona a susţinut că găina era a lor; atunci familia Orlandi a ameninţat pe familia Colona că o va da în judecată şi că o va pune să jure. Atunci bătrîna, care ţinea găina în mînă, i-a sucit gîtul şi a aruncat-o în obrazul vecinei sale, zicînd:

– «Na! fiindcă e a ta, mănînc-o!»

Atunci unul din familia Orlandi a luat găina de picioare şi a vrut să o azvîrle şi el în obrazul femeii care o aruncase în figura sorei sale. Dar, în momentul cînd ridica mîna, un altul din familia

Colona, care din nenorocire avea puşca încărcată, îi trimise un glonţ care îl omorî pe loc.

– Şi cîţi oameni au murit în cearta asta?

– Nouă oameni.

– Şi aceasta pentru o biată găină care nu costa mai mult de un franc.

– Aşa este, da; însă, cum v-am mai spus-o adineauri, nu cauza, ci rezultatul să-l vedeţi.

– Şi fiindcă au fost nouă morţi, a trebuit să fie şi un al zecelea?

– Nu, răspunse Lucian, fiindcă m-am făcut eu arbitru.

– Fără îndoială, în urma rugăciunii uneia dintre cele două familii?

– O, nu; în urma rugăciunii fratelui meu care a fost pus la cale de ministrul justiţiei. Eu mă întreb de ce dracu se amestecă oamenii din Paris în afacerile care se petrec într-un mizerabil orăşel din Corsica. Sînt sigur că prefectul mi-a făcut figura, scriind la Paris că dacă eu aş vrea să pun o vorbă bună, toate lucrurile acestea vor sfîrşi ca un vodevil: printr-o căsătorie. Atunci cei de la Paris s-au adresat fratelui meu, care le-a luat pe toate de bune şi care mi-a scris cum că îşi dăduse cuvîntul că eu voi duce lucrurile la bun sfîrşit. Ce vreţi, continuă Lucian ridicînd capul, nu puteam să las să se spună la Paris că un membru din familia Franchi şi-a dat cuvîntul pentru fratele său şi că aceasta nu s-a ţinut de cuvînt.

– Atunci, d-voastră aţi aranjat totul?

– Nu sînt sigur încă.

– Atunci vom merge astă-seară, probabil, să-l vedem pe unul din şefii celor două familii?

– Întocmai. Noaptea trecută l-am văzut pe celălalt şef.

– Astă-seară vom face vizită unui şef al familiei Orlandi sau Colona?

– Unui şef al familiei Orlandi.

– Întîlnirea este departe de aici?

– În ruinele castelului Vincetello d'Istria.

– A! mi-aduc aminte, mi s-a spus că ruinele acestui castel sînt în apropiere.

– Cam la vreo leghe depărtare.

– Atunci vom ajunge acolo cam în vreo trei sferturi de oră.

– Cel mult.

– Lucian, zise doamna de Franchi, bagă de seamă că tu vorbeşti judecîndu-te pe tine. Trei sferturi de oră abia îţi ajung ţie, care eşti obişnuit cu drumul; dar domnul nu va putea trece prin locurile pe unde treci tu de obicei.

– Aşa este; ne va trebui cel puţin o oră şi jumătate.

– Atunci, nu aveţi timp de pierdut, zise d-na de Franchi aruncîndu-şi ochii la ceasornic.

– Mamă, zise Lucian, ne dai voie să plecăm?

D-na de Franchi îi întinse mîna, pe care Lucian i-o sărută cu acelaşi respect ca şi la început.

– Poate preferaţi, continuă Lucian adresîndu-mi-se mie, ca în timpul acesta să mă aşteptaţi aici, la căldură, pînă cînd mă voi întoarce?

– Nu, nu! strigai eu, ce dracu, mi-ai promis că mă voi întîlni cu un bandit astă-seară şi trebuie cu orice preţ să-l văd pe acest bandit.

– Atunci, să ne luăm puştile şi să pornim la drum.

– Salutai respectuos pe d-na Franchi şi plecarăm precedaţi de Griffo, care ne lumina.

Preparativele noastre nu fură lungi.

Incinsei o centură de călătorie pe care mi-o făcusem înainte de a pleca din Paris, de care atîrna un fel de cuţit de vînătoare şi care avea două pungi, una pentru iarbă de puşcă şi alta pentru gloanţe.

Lucian reapăru cu cartuşiera sa şi cu o puşcă cu două focuri.

– Merg şi eu cu Excelenţa voastră? întrebă Griffo.

– Nu, nu-i nevoie, răspunse Lucian, numai dă drumul Diamantei; e posibil să ne prindă pe drum vreun fazan.

După un moment, un cîine mare de vînătoare sărea urlînd de bucurie împrejurul nostru.

Nu făcurăm nici zece paşi afară din curte şi Lucian se întoarse spunînd servitorului:

– Anunţă în sat că, dacă se vor auzi detunături de puşcă, sîntem noi.

– Foarte bine, excelenţă.

– Dacă n-aş anunţa, îmi spuse Lucian, poate s-ar crede că ostilităţile au reînceput şi n-am fi fost surprinşi dacă am fi auzit şi alte detunături de puşcă pe străzile din Sullacaro.

Mai făcurăm cîţiva paşi şi o luarăm la dreapta, pe o străduţă care ducea de-a dreptul spre munte.

VI

Cu toate că era pe la începutul lunii martie, timpul era splendid şi s-ar fi putut zice chiar că era cald, dacă n-ar fi suflat din cînd în cînd acel uşor vîntuleţ care, răcorindu-ne totodată, nu ne-ar fi adus dulcele parfum al mării.

Luna apărea, luminoasă şi strălucitoare, în dosul muntelui Cagna şi am fi zis că revărsa cascade de lumini pe tot orizontul occidental care despărţea Corsica în două părţi, făcînd astfel dintr-o singură insulă două ţări diferite ce luptau una contra alteia, cel puţin din ură.

Cu cît ne suiam mai sus şi cu cît trecătorile printre care curgea rîul Tavaro se înfundau în noaptea a cărei obscuritate degeaba căutam să o pătrund cu ochii, – vedeam în depărtare marea Mediterană, calmă şi asemenea unei nemărginite

oglinzi de oţel lucitor, - desfăşurîndu-se tot mai mult în orizont.

Zgomotele stranii ale nopţii deşteptau nu în inima lui Lucian, căci el le cunoştea prea bine, ci în inima mea, simţăminte de o surprindere extraordinară, ce în mintea mea se transformau în acea continuă emoţie care da un puternic interes celor ce se vedeau.

Ajungînd la un loc unde drumul se despărţea în două, unul care părea că împresoară muntele şi altul care conducea drept pe el, Lucian se opri şi mă întrebă:

- Să vedem, ai picioare de muntean?

- Picioare cred că da, însă ochi nu.

- Va să zică d-voastră suferiţi de ameţeli?

- Da, abisul mă atrage cu o putere deosebită.

- Atunci să apucăm pe această cărare. Pe aici nu dăm de abisuri, dar dăm de un teren foarte rău.

- Ah, asta nu face nimic.

- Sau, mai bine hai să o luăm pe cărarea astălaltă, astfel mai economisim trei sferturi de ceas.

- Hai şi pe cărarea asta.

Şi Lucian se înfundă într-un crînguşor verde; eu îl urmam.

Diamante mergea înaintea noastră la o depărtare de 50 pînă la 60 de paşi de noi, şi mirosind în dreapta şi în stînga, se întorcea din cînd în cînd

bătînd din coadă, ca şi cînd ar fi vrut să ne spună că putem continua drumul fără frică de vreo primejdie.

Se vedea că acest cîine era învăţat să vîneze şi după bipezi şi după patrupezi: şi după bandiţi şi după mistreţi.

Şi cum mă gîndeam, împărtăşii lui Lucian gîndul meu.

- Vă înşelaţi, îmi zise el, Diamante nu vînează după bandiţi, ci după jandarmi şi după voluntari.

- Cum, îl întrebai eu atunci, Diamante ar fi un cîine de bandit?

- Desigur. Diamante aparţinea unui Orlandi, căruia îi trimiteam din cînd în cînd pîine, iarbă de puşcă, gloanţe şi diferite alte lucruri de care un bandit are mereu trebuinţă. Acest Orlandi a fost omorît de un Colona şi cîinele mi-a fost dăruit mie.

- Dar mie mi se pare că am văzut un alt cîine la d-voastră.

- Da, ăla e Brusco; are aceleaşi însuşiri ca şi Diamante, numai că mi-a fost dăruit de un Colona, care a fost ucis de către un Orlandi. Aşadar, cînd mă duc în vizită la familia Colona, iau cu mine pe cîinele Brusco; cînd mă duc la vreun Orlandi, pe Diamante. Dacă din nenorocire i-am dezlega pe amîndoi deodată s-ar sfîşia. Oamenii, observă apoi Lucian cu un zîmbet amar

pe buze, oamenii se mai împacă, dar cîinii niciodată.

– Foarte bine, zisei eu, se vede că sînt nişte cîini cu adevărat corsicani. Dar unde e Diamante?

– Nu vă îngrijiţi de ea, ştiu unde e.

– Spuneţi-mi-o şi mie.

– La *Mucchio*.

Tocmai vroiam să întreb ce e acel Mucchio, cînd auzii un urlet aşa de trist, aşa de prelungit şi atît de lamentabil, că simţii o răceală trecînd prin corpul meu şi apucai braţul tînărului.

– Ce e asta? întrebai încet.

– Nu-i nimic. Plînge Diamante.

– Şi pentru ce?

– Îşi aduce aminte de stăpînul său. Credeţi oare că ei sînt mai puţin recunoscători decît oamenii?

– Aşa! Înţeleg.

Diamante urlă încă odată, mai prelungit şi mai lamentabil ca prima oară.

– Da, e adevărat, zisei eu, ne apropiem de locul unde a fost ucis stăpînul său.

– Aţi ghicit. Diamante ne-a părăsit ca să meargă la Mucchio.

– Cum! Mucchio ar fi mormîntul?

– Da, adică monumentul pe care îl ridică fiecare trecător aruncînd cîte o piatră sau ramură uscată pe locul unde cineva a fost asasinat. Un astfel de mormînt creşte mereu în înălţime pentru

a aduce aminte rudelor mortului că a mai rămas o ființă nerăzbunată.

Şi Diamante urlă pentru a treia oară, dar aşa de tare, şi de astă-dată aşa de aproape de noi, că avui o clipă de frică, cu toate că ştiam ce se petrece.

Şi într-adevăr, la cotitura drumului văzui ceva ca o piramidă, de doi metri înălţime. Aceasta era acel *Mucchio* despre care-mi vorbea Lucian. Diamante stătea nemişcat la poalele straniului monument, cu gîtul întins, cu botul deschis.

Lucian luă de jos o piatră şi o aruncă peste celelalte.

Eu îl imitai.

Apoi luă o ramură de stejar şi o depuse pe mormînt cu acel rapid semn de cruce, propriu corşicanilor.

Şi eu făcui ca şi dînsul.

Diamante rămase în urmă.

După zece minute auzirăm un ultim urlet şi cîinele trecu înainte, ca să ne arate mai departe drumul.

VII

Noi mergeam, mergeam înainte şi drumul, după cum îmi spusese Lucian, devenea din ce în ce mai prăpăstios.

Îmi pusei puşca la spate, deoarece prevedeam că voi avea trebuinţă de amîndouă mîinile, pe cînd călăuza mea umbla nejenată fără a băga în seamă greutăţile drumului.

Astfel ajunserăm în sfîrşit pe o platformă dominată de nişte ruine. Anume ruinele castelului Vincentello d'Istria, ţelul călătoriei noastre.

După cinci minute ajunserăm pe un al doilea suiş, cu mult mai greu şi mai prăpăstios ca cel dintîi. Lucian îmi întinse mîna şi mă trase la dînsul.

– Bravo, îmi zise el, săriţi de minune pentru un parizian.

– Da, pentru un parizian care a mai făcut incursiuni din acestea.

– Da, desigur, zise Lucian, că doar şi d-voastră aveţi aproape de Paris un munte: muntele Montmartre, nu?

– Dar eu, afară de Montmartre, am mai probat şi pe Righi, Vezuviul, Etna şi altele.

– Atunci, să nu vă bateţi joc de mine, care am umblat numai pe muntele Rotondo, de aici. Iată că am sosit. Acum patru secole, străbunii mei v-ar fi deschis uşa, urîndu-vă bun venit, dar azi, descendentul lor vă arată numai aceste ziduri goale şi vă spune: «Bine aţi venit în aceste glorioase ruine».

– Cum, acest castel aparţinea de la moartea lui Vincentello d'Istria, familiei d-voastră? întrebai eu pe Lucian.

– Nu, dar înainte de a se naşte el, aceasta era locuinţa bunicii noastre a tuturora, locuinţa faimoasei Savilia, văduva unui Lucian de Franchi.

– Nu se povesteşte în Filipini o straşnică istorie despre această femeie?

– Ba da... Dacă ar fi ziua, aţi putea vedea de aici ruinele castelului de Valle. Acolo locuia seniorul de Giudice, atît de mult urît de toţi, pe cît era ea de iubită; atît de urît pe cît era ea de frumoasă. El se amorează de ea şi fiindcă ea nu se grăbea să răspundă la amorul lui, el o ameninţă că, dacă nu se va decide pînă la un anumit timp să-l ia de bărbat, va şti el să o răpească cu sila. Savilia se făcu că ascultă şi invită pe Giudice la masă. Giudice, ne mai putînd de bucurie şi crezînd că acesta este rezultatul ameninţărilor sale, se duse la dînsa însoţit numai de cîţiva servitori. Odată intrat, uşa se închise după dînsul şi cîteva clipe după aceea Giudice zăcea, prins, într-o temniţă întunecoasă.

Trecui prin drumul arătat de Lucian şi ajunsei într-o curte mare, pătrată.

Luna îşi arunca razele printre crăpăturile zidurilor, aşa că vedeam destul de bine.

Lucian îşi scoase ceasornicul şi exclamă:

– Ah! am ajuns cu 20 de minute mai devreme. Să ne aşezăm puţin, d-voastră trebuie să fiţi foarte obosit.

Ne aşezarăm, sau mai bine zis ne lungirăm pe iarbă.

– Dar mi se pare, reluai eu, că nu mi-aţi povestit istoria întreagă.

– E adevărat... În fiecare dimineaţă Savilia se cobora în pivniţă, într-o celulă aproape de celula lui Giudice, care era despărţită numai de un grilaj şi se dezbrăca în pielea goală, arătîndu-se astfel prizonierului ei.

– Giudice, îi spunea ea, cum cutezai tu să te gîndeşti că acest corp putea să-ţi aparţină ţie?

Şi aşa îl necăji, de două ori pe zi, timp de trei luni. Dar, după trei luni, Giudice reuşi să scape, ajutat de o cameristă pe care o cumpărase; se întoarse cu toţi vasalii săi, cu mult mai numeroşi decît ai Saviliei, şi înconjură castelul. Prinzînd la rîndul lui pe Savilia, o dezbrăcă în pielea goală şi o aşeză într-o cuşcă de fier în drumul mare, dînd fiecăruia, care era ispitit de frumuseţea ei, cheia cuştii: după trei zile de o astfel de prostituţie publică, Savilia era moartă.

– Zău, se vede că strămoşii d-voastră ştiau ce este răzbunarea.

– Da, şi cei doi fii ai Saviliei, care erau atunci la Ajaccio sub paza unui unchi al lor, crescuţi ca adevăraţi corsicani, nu întîrziară să declare

război fiilor lui Giudice. Acest război ţinu patru secole şi s-a terminat, după cum aţi văzut pe carabinele tatălui şi mamei mele, abia la 21 Septembrie 1819, la orele 11 dimineaţa.

– Într-adevăr, îmi aduc aminte de această inscripţie, a cărui lămurire nu avui timpul să v-o cer.

– Lămurirea ar fi următoarea: din familia lui Giudice nu mai rămăsese în 1819 decît doi fraţi; din familia Franchi nu mai era decît tatăl meu, care luă în căsătorie pe verişoara sa. Trei luni după această căsătorie fraţii Giudice se hotărîră să sfîrşească cu noi, şi unul dintre ei îl aşteptă pe tatăl meu pe drumul de la Olmedo, cînd acesta se întorcea din Sartena, iar celălalt, profitînd că tata nu era acasă, trebuia să dea asalt casei noastre. Însă lucrurile se schimbară. Tatăl meu şi mama mea, înştiinţaţi de cele plănuite, se puseră pe pază, şi după o luptă de vreo cinci minute, fraţii Giudice căzură, unul lovit de tatăl meu, celălalt lovit de mama mea. La căderea vrăjmaşului, pe drumul de la Olmedo, tata scoase ceasornicul. Era ceasul *unsprezece*. Şi iarăşi la căderea inamicului ei, mama – care rămăsese în castel – îşi îndreptă ochii spre pendulă: era *un-spre-zece* Lupta în amîndouă părţile se sfîrşise în aceeaşi clipă. Familia Giudice era distrusă. Nu mai exista.

Familia Franchi, învingătoare, era acum liniştită şi nu se mai amesteca în alte treburi sau

tulburări de-ale vecinilor. Dar tatăl meu, ca semn de amintire, gravă pe amîndouă carabinele data acelui straniu incident şi atîrnă puştile pe perete, în locul unde se află şi azi.

Şapte luni după acest incident, mama născu doi gemeni, dintre care unul este corsicanul Lucian, iar celălalt filantropul Luis, fratele celui dintîi.

În acest moment văzui pe un petic de teren bine luminat de lună, o umbră a unui individ care înainta încet, însoţit de un cîine.

Era banditul Orlandi, însoţit de Diamante.

În acelaşi timp auzirăm orologiul de la Sullacaro bătînd orele 9.

Se vede că Orlandi era de părerea lui Ludovic XV, care, precum se ştie, avea de maximă că exactitatea este politeţea regilor.

Era imposibil să fie cineva mai exact decît Orlandi, căruia Lucian îi dăduse întîlnire la orele 9 punct.

La apropierea lui noi ne sculărăm.

VIII

– Nu sînteţi singur, d-le Lucian? întrebă banditul.

– Vedeţi bine, dar nu vă îngrijiţi de asta, dragă Orlandi; domnul e un prieten al meu care a

auzit deseori vorbindu-se de d-voastră şi care dorea să vă viziteze. Şi de aceea a venit.

– Ah, atunci bine aţi venit, domnul meu! îmi zise banditul înclinîndu-se şi apropiindu-se tot mai mult de noi.

Eu îi răspunsei cu aceeaşi politeţe.

– Aţi sosit de mult, nu-i aşa?

– De douăzeci de minute.

– Întocmai; am auzit lătratul Diamantei şi urletul ei la *Mucchio* şi e deja un sfert de oră de cînd e cu mine. Ce bun cîine, aşa e, d-le Lucian?

– Da, e un cîine credincios, de treabă, zise Lucian dezmierdîndu-l pe Diamante.

– Dacă ştiaţi că d-nul Lucian e aici, de ce n-aţi venit mai degrabă? întrebai pe bandit.

– Pentru că ne învoiserăm să ne întîlnim la nouă, îmi răspunse el. Şi e tot aşa de nepoliticos a sosi cu un sfert de oră mai înainte ca şi după aceea.

– Vreţi să-mi faceţi vreo imputare, Orlandi? întrebă Lucian rîzînd.

– Nu, d-le; dacă aţi venit mai degrabă, desigur că aveţi motivele d-voastră. Şi eu cred că din cauza d-sale, din cauza musafirului, aţi venit mai devreme. Ştiu că sînteţi exact, d-le Lucian, şi cu toate acestea v-aţi deranjat adeseori pentru mine.

– Ei, nu trebuie să mă lăudaţi acum, Orlandi, căci poate să fie aceasta cea din urmă din binefacerile mele.

– N-aveţi ceva de spus în această privinţă, d-le Lucian? întrebă banditul.

– Ba da... Urmaţi-mă...

Amîndoi se îndepărtară puţin, apoi se opriră şi se întreţinură o bucată de vreme.

Nu puteam să înţeleg ce vorbesc, mai întîi pentru că erau cam la vreo douăzeci de paşi depărtare de mine şi al doilea, pentru că vorbeau în dialectul corsican.

Orlandi părea foarte animat, pe cînd Lucian arăta o linişte extremă. La urmă, Orlandi se mai linişti şi el, îşi plecă capul, pesemne aprobînd cele spuse de Lucian, şi se despărţiră, îndreptîndu-se amîndoi spre mine.

– Iubite oaspete, îmi spuse atunci Lucian, iată că renumitul bandit vrea să vă strîngă mîna ca semn de mulţumire.

– Cum? ce fel de mulţumire? îl întrebai eu.

– Că aţi primit, prin mine, funcţiunea de naş.

– Ce, este vorba de vreo căsătorie? În orice caz, primesc cu bucurie, mai ales că d-voastră aţi primit-o în numele meu.

– Nu, acum nu e vorba de căsătorie, dar poate să fie şi asta mai tîrziu.

– Nu e căsătorie, observă atunci Orlandi cu un zîmbet amar pe buze, ci e pacea, pe care o doreşte atît d-l Lucian şi la care m-am obligat prin contract.

– Contractul ca contractul, poate să se schimbe în viitor, zise Lucian. Însă, să lăsăm aceste lucruri la o parte şi să vorbim despre altceva...

IX

Şi conversînd despre vînătoare, ieşirăm din ruine pe partea opusă de unde intraserăm. Lucian mergea înainte.

Şi, paf!... o puternică detunătură se auzi şi un fazan căzu mort.

– Aport! zise Lucian Diamantei.

– Aceasta sări îndată în tufiş şi în 5 minute după aceea apăru cu fazanul în gură.

Glonţul trecuše prin corpul fazanului dintr-o parte într-alta.

– Ah! ce frumos l-aţi împuşcat, zisei eu, vă felicit, mai ales că aţi tras cu o puşcă cu două ţevi.

– Oh, zise Lucian, nu sînt aşa vrednic de laudă cum o credeţi: una din ţevi e ghintuită în toată lungimea şi bate tot aşa de departe ca şi o carabină.

– Aş, spuse Orlandi, cu o carabină d-l Lucian atinge la o depărtare de 300 paşi o piesă de 5 franci.

– Şi împuşcă tot aşa de bine cu pistolul?

– Aproape, răspunse Lucian; la 25 paşi, din 12 gloanţe aş trage desigur 6 la tăişul unui cuţit.

Atunci îmi ridicai pălăria şi-l salutai pe Lucian.

– Şi fratele d-voastră poate să facă aşa ceva?

– Fratele meu? Bietul Luis n-a pus niciodată mîna, nici pe puşcă, nici pe pistol. Tocmai de aceea mi-e frică să nu păţească ceva rău. Curajos cum este, şi pentru a apăra onoarea ţării sale, ar prefera, în duel, mai bine să fie omorît.

Şi Lucian băgă fazanul în buzunarul vestei sale.

– Aşadar, la revedere pe mîine, dragul meu Orlandi!

– La revedere, d-le Lucian.

– Va să zică, ne-am înţeles!... La zece!...

Şi ne despărţirăm. Orlandi apucă pe unde veni, iar noi ne îndreptarăm către sat.

– Aşadar pacea e făcută, îl întrebai eu pe Lucian.

– Da, însă nu fără greutate, deoarece familia Orlandi a pierdut în luptă cinci oameni, iar Colona numai patru. La urma urmelor, totuşi familia Colona se obligă să dea familiei Orlandi o găină vie în mod public, ceea ce trebuie să

dovedească că greşiseră ei. Numai asta îl determină pe Orlandi să se împace.

– Şi mîine trebuie să aibă loc împăcarea?

– Mîine la ora zece. Şi aşa sînteţi lipsiţi de a vedea o vendetă. O vendetă! nu-i lucru mare, o vendetă. Veţi vedea o împăcare, asta e ceva mai rar ca o vendetă!

Nu putui decît să zîmbesc la aceste vorbe.

– Uitaţi-vă şi d-voastră rîdeţi de noi, noi sîntem oameni caraghioşi.

– Nu, eu rîd că d-voastră sînteţi nemulţumiţi de d-voastră înşivă, că aţi reuşit să faceţi o faptă bună.

– Da? Ce să fac, am devenit arbitru şi trebuia să-mi fac datoria; de altminterea...

Şi ca să nu mai amărăsc mai departe pe călăuza mea cu astfel de întrebări, tăcurăm pînă acasă.

X

La uşă ne aştepta Griffo.

El auzise împuşcătura şi înţelesese totul. Îi trebui numai un semn şi scoase fazanul din buzunarul lui Lucian.

D-na de Franchi nu se culcase încă. Ea se retrăsese în odaia sa, însărcinîndu-l pe Griffo să-i spună d-lui Lucian să treacă pe la dînsa înainte de a se culca, ceea ce se şi făcu.

Eu mă suii în odaia mea. Mă dezbrăcai încetişor şi începui să citesc ceva din *Orientalele* lui Victor Hugo, cînd auzii paşi pe coridor şi un moment după aceea cineva bătu la uşă.

Era Lucian.

– Iertaţi-mă că vă deranjez, îmi spuse el, dar m-am gîndit că aţi mai avea ceva de întrebat şi de aceea am venit să mă pun la dispoziţia d-voastră.

– Deocamdată n-am nimic. Singurul lucru ce aş dori să vă întreb ar fi, de nu sînteţi oare un vrăjitor?

Lucian rîse cu hohot:

– Cum dracu să fiu eu vrăjitor?

– Apoi, dacă faceţi atîtea minuni! Vorbiţi despre lucruri aşa de obscure pentru mine! Mi-aţi arătat acele arme istorice; mi-aţi arătat inscripţiile de pe dînsele; m-aţi făcut să pricep cum, mulţumită fenomenului naşterii d-voastră, tot ce resimte fratele d-voastră o resimţiţi şi viceversa, însă nu m-aţi lămurit acele cuvinte că: *dacă ar fi murit fratele d-v. l-aţi fi revăzut.*

– Da, e adevărat, am spus aceasta.

– Ei bine, dacă poate intra explicaţia acestor cuvinte pe urechi profane, v-aş ruga să mi le explicaţi şi mie.

Faţa lui Lucian devenise foarte gravă, aşa că numai cu frică pronunţai aceste din urmă cuvinte.

Se făcu liniştе între noi. Eu întrerupsei primul tăcerea:

– Să lăsăm asta la o parte, îi zisei eu, văd c-am fost prea indiscret.

– Nu, îmi răspunse el, numai că sînteţi un om din lume şi nu credeţi aşa lesne. De aceea mă tem să nu consideri ca o superstiţie vechea tradiţie ce există la noi de vreo 400 de ani.

– Fiţi sigur, că în ceea ce priveşte raportul legendelor şi al tradiţiilor, nu se află pe această lume om care să creadă mai uşor decît mine, ba cred chiar şi la lucruri imposibile.

– Credeţi în apariţii? Vreţi să vă povestesc ce mi s-a întîmplat mie?

– Da, ascult cu bucurie.

– Tatăl meu a murit în 1807. Prin urmare nu aveam atunci decît opt ani şi jumătate. Cînd doctorul declară că s-a sfîrşit cu dînsul, eu am fost dus la o bătrînă verişoară, vecină cu noi. Aceasta îmi făcu un pat lîngă al său şi mă culcai la ora obişnuită. Cu toată această nenorocire, eu adormisem tun. Deodată bate cineva de trei ori la uşa noastră; mă trezesc şi mă duc să deschid.

– Unde te duci? întrebă verişoara.

Deşteptată şi dînsa de acel zgomot, o cuprinsese spaima. Ea ştia foarte bine că nimeni din stradă nu putea să bată la uşa odăii noastre, deoarece uşa ce dădea în stradă era închisă cu cheia.

– Mă duc să deschid, e tata, care a venit să-şi ia adio de la mine, îi răspunsei eu fără întîrziere.

Atunci ea se sculă şi mă sui cu sila în pat, căci eu nu voiam să mă culc; plîngeam şi ţipam:

– Tata e la uşă şi vreau să-l văd înainte de a pleca pentru totdeauna.

– Şi de atunci s-a repetat această apariţie? întrebă Lucian.

– Nu, cu toate că aş fi vrut să se repete; dar se poate că Dumnezeu acordă copiilor nevinovaţi privilegii pe care le refuză oamenilor mari corupţi. Ei bine, îmi zise surîzînd Lucian, în familia noastră am fost mai fericiţi decît d-v.

– Revedeţi părinţii morţi?

– Da, întotdeauna cînd un mare eveniment are să se întîmple sau s-a întîmplat deja.

– Şi cărui fapt atribuiţi acest privilegiu al familiei d-voastră?

– V-am spus că Savilia a murit lăsînd doi fii.

– Da, mi-aduc aminte.

– Aceşti doi fii crescură iubindu-se din ce în ce mai mult. Jurară că nimic nu-i va despărţi pe lume, nici chiar moartea, şi scriseră cu sîngele lor pe o bucată de pergament pe care o schimbară între dînşii, un jurămînt prin care se obligau reciproc, că cel ce ar muri primul, o să apară celuilalt mai întîi în ceasul morţii şi apoi în momentele supreme ale vieţii sale.

Trei luni după aceea, unul dintre cei doi fraţi a fost omorît într-o bătălie, în momentul cînd celălalt îi pecetluia o scrisoare. Şi cînd vru să pună limba pe ceara roşie care încă era caldă, auzi un suspin în dosul lui şi, întorcîndu-se, văzu pe fratele său în picioare, cu mîna pe umărul lui, fără însă a-i simţi greutatea. Atunci, printr-o mişcare îi întinse scrisoarea pe care i-o adresase; mortul apucă scrisoarea şi dispăru.

Al doilea frate îl mai văzu pe fratele său defunct în ajunul agoniei sale.

Se înţelege, fraţii se îndatoriră nu numai între dînşii, dar şi în descendenţii lor. Căci de atunci apariţiile s-au reînnoit.

– Şi d-voastră aţi avut vreo apariţie?

– Nu. Dar tatălui meu i s-a vestit de bunicul nostru în ajunul morţii sale, că va muri; tot aşa presupun că nu vom fi lipsiţi, nici eu şi fratele meu, de acest privilegiu deosebit.

– Şi acest privilegiu e îngăduit numai bărbaţilor, în familia d-voastră?

– Da.

– E curios.

– Dar aşa e.

Mă uitam la Lucian care-mi povestea cu o mare linişte toate aceste lucruri, crezute de obicei cu neputinţă.

La Paris l-aş fi considerat de mistificator, dar aici în fundul Corsicii, într-un sătuleţ necunoscut,

trebuie să-l consider ori ca nebun, ori ca pe o fiinţă privilegiată, mai fericită sau mai nefericită (nu ştiu care din două) decît ceilalţi muritori.

– Şi acum, îmi zise el după o lungă tăcere, ştiţi deja toate cîte voiaţi să ştiţi?

– Da, mulţumesc, îi răspunsei eu, sînt mişcat de încrederea ce aţi avut-o faţă de mine.

La aceste cuvinte Lucian se sculă şi plecă în odaia sa, după ce îmi urase noapte bună.

Deşi eram obosit, cu greu putui să adorm.

Numai spre ziuă adormii de-a binelea şi fui trezit de clopotele ce păreau a suna în urechile mele.

Şi apăsai pe sonerie.

Îndată apăru Griffo cu apă caldă pentru spălat.

La zece fără un sfert eram gata, îmbrăcat.

Atunci veni la mine Lucian şi-mi zise:

– Domnule, dacă vreţi să vedeţi spectacolul, este deja timpul să plecăm.

Luai pălăria şi-l urmai.

XI

De sus, de pe o scară de opt trepte, prin care se ajungea la poarta casei, locuită de d-na de Franchi şi fiul său, predominai întreaga piaţă.

Această piaţă era astăzi plină de lume, care se compunea numai din femei şi copii mai mici de 12 ani. Nu zăream nici un bărbat.

Pe prima treaptă a bisericii se suise un om încins cu un cordon tricolor. Acesta era primarul.

Sub portic, un altul îmbrăcat în negru, stătea înaintea unei mese cu o hîrtie scrisă în mînă. Era notarul. Hîrtia scrisă era, pesemne, actul împăcării.

Eu mă aşezai la masă cu una din rudele lui Orlandi. În faţa noastră erau rudele lui Colona. În dosul notarului se aşeză Lucian ca arbitru.

În fund, în corul sau mai bine în presbiteriul bisericii, se vedeau preoţii, gata să citească liturghia.

Ceasul sună ora 10.

În aceeaşi clipă un freamăt se auzi prin mulţime şi ochii se aţintiră pe amîndouă extremităţile străzii.

Îndată apărură, dinspre munte Orlandi şi dinspre rîu Colona. Fiecare era urmat de oamenii săi. Dar, după cum se învoiseră, nimeni nu purta arme.

Amîndoi şefii arătau un contrast vădit.

Orlandi era înalt, subţire, oacheş şi iute; Colona era mic, bondoc, cu barba şi părul roşu, scurt şi creţ.

Amîndoi purtau în mînă cîte o ramură de măslin, simbolul păcii.

Colona mai ţinea în mînă o găină albă vie, menită să înlocuiască găina ce acum zece ani iscase cearta între dînşii.

Clopotele sunară.

Apoi se făcu tăcere adîncă.

Primarul luă cuvîntul:

– Ei bine, Colona, zise el, nu ştiţi că d-v. trebuie să vorbiţi mai întîi?

Şi Colona murmură ceva în dialect corsican.

Pesemne că-şi exprima părerea de rău de a fi fost zece ani de zile în vendetă cu bunul său vecin, Orlandi, şi că-i oferă spre despăgubire, găina ce o ţinea în mînă.

Orlandi răspunse făgăduind de a nu-şi reaminti de nimic, decît de împăcarea solemnă care avea să aibă loc.

Apoi iarăşi tăcură.

Primarul îi îndemnă să-şi dea mîna. Dar, printr-o mişcare instinctivă, amîndoi îşi puseră mîinile la spate. Primarul se dădu atunci jos de pe scară, luă mîna lui Colona şi a lui Orlandi şi în fine reuşi să le pună una într-alta.

Atunci notarul se sculă şi citi cu glas tare actul împăcării.

Primarul luă condeiul şi iscăli el mai întîi actul, apoi îl trecu lui Orlandi, acesta lui Lucian şi Lucian lui Colona, care-şi făcu şi el crucea, apăsînd cu degetul peste ea.

În acelaşi timp răsunară în biserică cîntece de mulţumire, întocmai ca un Te-Deum după o înfrîngere victorioasă.

Apoi eroii zilei intrară în biserică şi se aşezară pe băncile desemnate lor.

Observai că din acest moment, Lucian era cu totul liniştit; totul se sfîrşise, împăcarea se făcuse, nu numai înaintea oamenilor, ci şi înaintea lui Dumnezeu.

După liturghie, atît Orlandi, cît şi Colona ieşiră cu acelaşi ceremonial. La uşă, în urma invitaţiei primarului, îşi dădură iarăşi mîinile.

Apoi fiecare o apucă spre locuinţa sa.

Noi ne întoarserăm la d-na de Franchi. Ne aştepta cu masa.

Chiar în dimineaţa aceea împărtăşii lui Lucian hotărîrea de a pleca după prînz; trebuia să mă întorc la Paris spre a asista la o repetiţie a piesei: «O căsătorie sub Ludovic XV» şi, cu toate rugăminţile d-nei de Franchi şi a fiului său de a mai sta, rămăsei la prima mea hotărîre.

Lucian îmi ceru atunci voie să se folosească de plecarea mea, ca să duc fratelui său o scrisoare.

Cerui să mai văd încă odată odaia lui Lucian, el însuşi mă însoţi pînă acolo, arătîndu-mi-o în cele mai mici amănunte.

– Ştiţi, domnul meu, dacă vă place vreun lucru din toate acestea, îmi zise el, puteţi să-l luaţi în amintire, chiar de acum.

Alesei dintr-un colţ întunecos un pumnal ce nu mi se părea de mare valoare, iar eu, din parte-mi, îi dădui lui Lucian brîul meu de vînătoare.

Atunci apăru la uşă Griffo şi-mi spuse că mă aşteaptă calul, gata de drum. Lui Griffo îi pusesem la o parte un alt cadou, nu mai puţin frumos, anume un fel de cuţit de vînătoare, care avea pe amîndouă părţile tăişului cîte un revolveraş, a căror baterii erau ascunse în mîner. Nu văzui faţă mai mulţumită decît faţa acestui bun Griffo, cînd îi întinsei cadoul meu.

D-na de Franchi mă aştepta jos, la scară. Îmi ură drum bun, în acelaşi loc unde mă primise pentru prima oară cu atîta bunăvoinţă. Îi sărutai mîna şi simţeam un mare respect pentru această femeie aşa de simplă şi aşa de demnă în acelaşi timp.

Lucian mă însoţi pînă la uşă.

– Dacă ar fi altă zi, îmi spuse el, v-aş conduce pînă dincolo de munţi, dar astăzi nu îndrăznesc să părăsesc Sullacaro, de teamă ca unul dintre noii împăcaţi să nu facă vreo prostie.

– Asta e foarte bine, îi răspunsei eu; în ceea ce mă priveşte, zău, mă felicit de a fi văzut o ceremonie atît de nouă în Corsica!

– Da, da, felicitaţi-vă, căci aţi văzut un lucru ce desigur ar fi deşteptat şi pe strămoşii noştri din morminte: ei s-ar fi ruşinat de aşa ceva.

– Pricep. Vreţi să ziceţi că şi în aceste împrejurări cuvîntul lor era prea sacru ca să aibă trebuinţă de un notar ca să-i împace.

– Nu, strămoşii noştrii, mă asigură Lucian, nu s-ar fi împăcat niciodată.

– Nu mă însărcinaţi să-l sărut pe d-l Luis, din partea d-voastră?

– Ba da, numai să nu vă deranjeze sărutatul.

– Nicidecum; atunci, să ne sărutăm, nu pot să dau altuia ceea ce n-am primit eu.

Şi ne sărutarăm.

– Şi o să ne mai revedem? îl întrebai eu.

– Da, dacă mai veniţi prin Corsica.

– Şi dacă veniţi d-voastră la Paris?

– Nu mă voi duce niciodată, răspunse Lucian. Fiţi sigur, că dacă vreo întîmplare neprevăzută mă va duce pe continent, vă voi vizita cel dintîi.

– Foarte bine.

Toate erau liniştite în sat. Mă uitam împrejur să văd de nu cumva nu-mi iese înainte Orlandi, căruia spun drept, îi făcusem un bine şi nu îmi mulţumise încă. Mă gîndeam că m-a uitat; îi iertam bucuros mica lui nepoliteţe, cînd deodată zării un om în mijlocul drumului. El era.

– Domnule, îmi zise el cînd ajunse aproape, nu vreau să părăsiţi Sullacaro fără să vă mulţu-

mesc de onoarea ce mi-aţi făcut-o, servindu-mi mie, biet ţăran ce sînt, de martor. Acolo, în mulţime, n-aveam nici inima la loc, nici limba slobodă şi de aceea m-am hotărît să vă aştept aici... Uf! ce bine e la aer liber...

Cînd m-am întors acasă, credeam că tavanul cade peste mine.

– Şi acum, ce aveţi de gînd să faceţi?

– Mă plimb mereu cu puşca pe spate, vînez.

– Atunci, dragul meu Orlandi, vă doresc mult vînat. Dar amintiţi-vă că n-aveţi voie să trageţi decît numai în animale: porci sălbatici, fazani, etc. etc. şi nu în Colona sau unul din familia lui.

– Ah! excelenţă, îmi răspunse banditul cu o expresie a fizionomiei atît de amărîtă, găina pe care mi-a dat-o era numai oase!

Şi spunînd acestea, dispăru în tufiş. Şi eu îmi urmai calea.

Seara ajunsei la Albiteccia. Ziua următoare eram la Ajaccio.

Opt zile după aceea intram în Paris.

Îndată ce am sosit, m-am dus drept la locuinţa lui Luis de Franchi. Ieşise în oraş.

Lăsai cartea de vizită pe care îi spuneam că am căpătat o scrisoare pentru dînsul de la Lucian, fratele său. Îl întrebam la ce oră pot să-l găsesc acasă spre a-i înmîna scrisoarea.

Ziua următoare, pe cînd mă îmbrăcam, servitorul îmi anunţa vizita d-lui de Franchi.

Cînd intrai în salon, rămăsei împietrit de asemănarea lui cu Lucian.

– Domnule, îmi zise el, nu puteam să cred bunei mele soarte citind biletul de ieri. Abia am putut aştepta dimineaţa, ca să pot veni la d-vs. să vă mulţumesc şi să capăt ştiri de acasă.

– Iertaţi, domnul meu, că nu vă răspund la aceste complimente, dar daţi-mi voie să vă întreb cu cine am onoarea de a vorbi, cu d-l Luis, sau cu d-l Lucian de Franchi?

– Da, semănăm foarte mult unul cu altul. Acum ne deosebim după hainele noastre. El a rămas corsican, eu m-am făcut parizian.

– Da, dar la plecarea mea de acolo era îmbrăcat şi el ca parizian.

Şi scoţînd scrisoarea din buzunar:

– Văd, domnul meu, că aşteptaţi cu nerăbdare ştiri de la familia d-v. Această scrisoare aş fi lăsat-o ieri servitorului d-v., dacă n-aş fi făgăduit d-nei de Franchi de a v-o da personal.

– Şi toţi erau sănătoşi cînd aţi plecat?

– Da, numai erau ceva neliniştiţi.

– Neliniştiţi din cauza mea?

– Chiar aşa. Citiţi scrisoarea, poate aflaţi mai mult.

– Îmi daţi voie?

– Cu mare plăcere!

D-nul Luis desfăcu scrisoarea şi după ce o citi zisei:

– Ei bine, căpătaţi veşti bune, nu-i aşa? Poate că am făcut rău că v-am vorbit despre neliniştea lor.

– Nu, îmi răspunse el mîhnit, eu n-am fost bolnav, dar am fost foarte necăjit. Mă gîndeam deseori că liniştea mea îl nelinişteşte şi pe Lucian, ceea ce mă amăra şi mai mult.

– Aşadar, şi d-v. sînteţi convins că neliniştea fratelui d-v. depindea de suferinţele ce le aveaţi aici?

– Negreşit.

– Atunci, reluai eu, fiindcă răspunsul afirmativ pe care mi-l daţi în acest moment mă face încă odată atît de curios de cum eram pînă acum, daţi-mi voie să vă întreb dacă suferinţele de care vorbeaţi adineauri au trecut şi dacă sînteţi acum cu totul liniştit, mîngîiat.

– Ah, doamne! ştiţi prea bine, domnul meu, că şi suferinţele cele mai vii se alină cu timpul. Şi dacă vreun accident îmi redeschide rana inimii, atunci ea va sîngera o bucată de vreme şi apoi se va cicatriza.

Dar, vă rog să mă scuzaţi; e ora 12 fără cîteva minute; trebuie să mă duc la minister să anunţ că fratele meu şi-a îndeplinit făgăduiala.

– Da, da, mergeţi, nu vă opresc.

– Sărmanul Lucian! Ştiam foarte bine că nu i-ar conveni, dar eram convins că o va face.

– Şi merită o vie mulţumire. Am observat că această sforţare l-a costat foarte mult.

– Vom vorbi de toate acestea mai tîrziu. Să-mi spuneţi numai cînd vă pot găsi acasă...

– E greu de spus. Zilele acestea, imediat după sosirea mea, voi fi ceva vagabond. Mai bine să-mi spuneţi d-v. cînd vă pot găsi.

– Ascultaţi, îmi răspunse el, mîine e carnavalul, nu-i aşa?

– Mîine?

– Da.

– Ei, şi?

– Vă duceţi la balul Operei?

– Nu ştiu sigur. Mă duc numai dacă vreţi să ne întîlnim acolo; de altminterea n-am ce căuta.

– Eu sînt silit să mă duc.

– Da, văd că aţi avut dreptate cînd mi-aţi spus că timpul alină durerile cele mai vii... Hm, hm!

– Vă înşelaţi, căci nu mă duc să petrec, ci poate ca să mă întristez.

– De este aşa, nu mai mergeţi.

– Lumea face ce poate! Nici eu nu m-aş duce, dar sînt împins de fatalitate şi mă voi duce, deşi nu bucuros.

– Fie! Aşadar mîine la Operă.

– Bine.

– La ce oră?

– La 12 şi jumătate dacă vă convine.

– Şi unde?

– În vestibul. La unu am o întîlnire.

– Ne-am înţeles!

Ne dădurăm mîna şi el ieşi repede.

Şi a doua zi, la 12 şi jumătate eram la Operă.

Luis lăsă să fie aşteptat cîtva timp; el urmărise în coridoare o mască pe care crezu că o recunoaşte, dar masca se pierduse în mulţime şi nu mai putu să o ajungă.

Vroiam să vorbesc despre Corsica, dar Luis era prea distras ca să poată urma un subiect atît de grav de conversaţie; ochii lui erau mereu aţintiţi pe ceasornic şi deodată mă părăsi strigînd:

Ah, iată buchetul meu de violete.

Şi se repezi prin mulţime la o femeie care, într-adevăr, ţinea în mînă un enorm buchet de violete. Şi, deoarece spre fericirea plimbătorilor, se aflau în foaier buchete de tot felul şi eu însumi fusei întîmpinat de un buchet de camelii care mă felicită că m-am întors sănătos în Paris.

Buchetului de camelii îi urmă un buchet de trandafiri. Celui de trandafiri unul de heliotrop.

În fine, eram la al cincilea buchet cînd îl întîlnii pe D...

– Ah, tu eşti? îmi zise el, fii bine venit, căci vii la timp potrivit; astă-seară cinăm la mine acasă, împreună cu cutare şi cutare (îmi spuse

cîteva nume de-ale prietenilor noştri comuni) şi te aşteptăm şi pe tine!

– Mulţumesc de o mie de ori, dragă, îi răspunsei eu, dar cu toate că aş vrea să primesc invitaţia ta, nu pot veni, mai ales că sînt cu cineva.

– Se înţelege de la sine că fiecare poate aduce cu sine pe prietena sa.

– Ei bine, dar eu sînt cu un prieten.

– Atunci, nu face nimic, ştii că: «Les amis de nos amis...»

– Dar, nu-l cunoşti pe prietenul ăsta.

– Lasă, că facem noi cunoştinţă.

– Bine, să-i propun lucrul.

– Da, şi dacă refuză, adu-l cu sila.

– Îţi făgăduiesc că am să fac tot posibilul. Şi la cît mîncaţi?

– La trei, dar stăm pînă la şase; ai destul timp.

– Bine.

Un buchet de myosotis care poate auzise aceste din urmă cuvinte, luă braţul lui D... şi se îndepărtă cu dînsul.

Cîteva minute după aceea, îl întîlnii pe Luis care părăsise buchetul său de violete.

Şi, fiindcă dominoul meu era cam prostuţ, îl trimisei să-l întreţină pe un prieten al meu şi luai braţul lui Luis.

Făcurăm două-trei tururi în tăcere; eu destul de indiferent, căci nu aşteptam pe nimeni; el mereu la pîndă, examinînd fiecare domino care trecea pe dinaintea ochilor noştri.

– Iată, îi zisei, ştiţi ce să faceţi?

El tresări ca un om pe care-l trezeşti din gîndurile sale.

– Eu?... Nu!... Ce aţi spus? Pardon...

– Vreau să vă propun o distracţie, de care îmi păreţi a avea trebuinţă.

– Ce fel de distracţie?

– Veniţi cu mine la masă la un prieten?

– Nicidecum... Aş fi prea posomorît.

– Ah! de unde. Se vor spune glume şi vă veţi însenina.

– De altminterea, nu sînt poftit.

– Ba da...

– E foarte frumos din partea prietenului d-vs. dar, zău, nu mă simt vrednic...

În acest moment ne încrucişarăm cu D...

Era foarte ocupat cu buchetul său de myosotis.

Totuşi, mă zări.

– Ei, îmi zise el, v-aţi învoit?... La trei?

– Nu ne-am învoit, scumpe prietene; nu ne putem înţelege...

– Atunci, du-te la dracu!

Şi plecă.

– Cine e domnul ăsta? mă întrebă Luis.

– Ăsta-i d-nul D..., un prieten de-al nostru, băiat foarte înţelept, deşi e numai girant la unul din cele mai mari ziare de aici.

– D-nul D...! strigă Luis, d-nul D...! îl cunoaşteţi?

– Fără îndoială, îl cunosc de vreo 2-3 ani şi sîntem foarte buni prieteni.

– La dînsul trebuia să cinăm?

– Tocmai.

– Şi la dînsul voiaţi să mă duceţi?

– Da.

– În acest caz primesc, dar e altceva, primesc cu foarte mare bucurie.

– Bravo! Tot n-am muncit degeaba.

– Poate n-ar trebui să merg, zîmbi Luis mîhnit, dar v-aduceţi aminte ce vă spuneam alaltăieri? Noi nu mergem unde ar trebui să mergem, ci mergem unde ne împinge soarta; dovadă că n-ar fi trebuit să vin aici.

Şi iarăşi ne încrucişarăm cu D...

– Amice, îi zisei, mi-am schimbat părerea.

– Vii?

– Negreşit.

– Bravo, trebuie să te fac atent asupra unui lucru.

– Ce fel?

– Anume: toţi cei care cinează azi cu noi trebuie să mai vină şi poimîine.

– După ce lege?

– În virtutea unui rămăşag cu Chateau-Renaud.

Simţii că braţul lui Luis tremura. Mă întorsei, el se îngălbenise; de altminterea faţa lui rămăsese nemişcată.

– Şi ce rămăşag e ăsta? întrebai pe D...

– Ar fi prea lung să ţi-l povestesc aici. E vorba de o persoană pe care am compromite-o, vorbind despre asta.

– Fie! Aşadar la trei!

– Da, la trei!

Iarăşi ne despărţirăm. Trecînd pe dinaintea ceasului, aruncai ochii pe cadran. Era 2 şi 35.

– Îl cunoaşteţi pe d-l de Chateau-Renaud? mă întrebă Luis cu o voce a cărui emoţie în zadar încerca să o disimuleze.

– Numai din vedere; l-am văzut de cîteva ori prin saloane.

– Atunci, este un amic al d-voastră?

– Nici n-am vorbit cu dînsul.

– Ah! cu atît mai bine, zise Luis.

– Pentru ce?

– Numai aşa.

– Dar d-vs. îl cunoaşteţi?

– Îl cunosc indirect.

Cu toată uşurinţa răspunsului său, mi-a fost uşor să percep că între de Franchi şi de Chateau-Renaud trebuia să existe o relaţie misterioasă a cărei pricină este femeia. Un sentiment

îmi şopti atunci că ar fi mai bine să ne ducem fiecare acasă.

– D-le de Franchi, vreţi să ascultaţi de sfatul meu?

– În ce privinţă? Explicaţi-vă.

– Să nu mai mergem la D...

– De ce nu? N-a spus că ne aşteaptă? Sau, mai bine, nu i-aţi spus că aduceţi pe cineva cu d-voastră?

– Nu-i pentru aceasta.

– Atunci, pentru ce?

– Pentru că eu cred că ar fi mai bine să nu mai mergem...

– Totuşi, trebuie să aveţi o cauză ca să vă schimbaţi aşa degrabă părerea. Adineauri insistaţi să mă luaţi cu sila şi acum...

– L-am întîlnit pe d-l de Chateau-Renaud.

– Cu atît mai bine. Se zice că e foarte amabil şi aş fi încîntat să-l cunosc mai de aproape.

– Ei bine, fie! Dacă vreţi, să mergem.

Coborîrăm să ne luăm paltoanele.

D-l D... şedea ca la doi paşi de Operă. Era timp frumos şi mă gîndeam că aerul liber îl va mai linişti pe tovarăşul meu. Îi propusei să mergem pe jos.

El primi.

XIII

În salon, găsirăm mai mulţi prieteni, vizitatori obişnuiţi ai foaierului de la Operă.

Prezentai pe de Franchi şi unora şi altora.

Zece minute după aceea intră şi D..., aducînd cu sine buchetul de myosotis, care se demască cu un abandon şi o uşurinţă care indica mai întîi pe femeia frumoasă şi apoi pe femeia care era obişnuită cu astfel de apucături.

Prezentai pe de Franchi şi lui D...

– Acum, zise de B..., dacă toate prezentările s-au făcut, vă poftesc la masă.

– Prezentările s-au făcut, dar n-au venit încă toţi musafirii, răspunse D...

– Şi cine mai lipseşte?

– N-a venit încă d-l de Chateau-Renaud.

– Da, adevărat! Nu s-a luat el la rămăşag cu cineva? întrebă V...

– Da, un rămăşag pentru o cină de 12 persoane, că ne va aduce o doamnă.

– Şi cine este, întrebă buchetul de myosotis, această doamnă pe a cărei socoteală se fac astfel de rămăşaguri?

Mă uitai la de Franchi. Era calm în aparenţă, dar palid ca moartea.

– Zău, răspunse D... ar fi greu să vă numesc această mască, mai ales, probabil, că nu o cunoaşteţi. Este d-na...

Luis puse mîna pe braţul lui D...

– Domnule, îi zise el, în favoarea noii noastre cunoştinţe faceţi-mi o plăcere.

– Anume?

– Să nu numiţi persoana care trebuie să vină cu d-l de Chateau-Renaud: ştiţi că e măritată.

– Da, dar al cărei bărbat e la Smirna, în India, în Mexico, nu ştiu unde. Şi cînd bărbatul e aşa de departe, este ca şi cînd nu ar exista.

– Bărbatul ei se întoarce peste cîteva zile. Îl cunosc, e un om foarte galant, şi aş vrea, dacă e cu putinţă, să-l cruţ să nu afle că soţia sa a săvîrşit o asemenea inconsecinţă.

– Atunci, domnul meu, scuzaţi-mă, spuse D..., nu ştiam că o cunoaşteţi pe această d-nă; eu mă îndoiam de căsătoria ei; dar fiindcă o cunoaşteţi, cunoaşteţi şi pe bărbatul ei... să întrebuinţăm cea mai mare discreţie. Domnilor şi d-nelor, de vine d-l Chateau-Renaud ori ba, de vine însoţit de cineva ori singur, de pierde ori nu rămăşagul său, vă rog să ţineţi în secret această aventură.

Toţi făgăduiră în unanimitate că nu vor trăda secretul.

– Mulţumesc, d-le, zise de Franchi lui D... dîndu-i mîna, vă asigur că aţi săvîrşit acum o fapta demnă de un om galant.

Trecurăm în sala de mese şi fiecare se aşeză la locul său. Două locuri mai rămăseseră goale:

locul d-lui de Chateau-Renaud şi al însoţitoarei lui. Servitorul vru să le scoată tacîmurile.

– Aşteaptă, zise stăpînul casei, pînă la orele 4. Dacă nu vin pînă la 4, atunci să le scoţi. Orele 4 odată sunate, pariul e pierdut.

Nu luam ochii de pe Franchi, observam cum se uita la ceasornic, care arăta 3 şi 40.

– Mie nu-mi pasă, zise rîzînd D... e treaba lui Renaud; eu am potrivit ceasul după al său, ca să nu se plîngă fiindcă a fost surprins.

– Ah, d-lor! zise buchetul de myosotis, pentru Dumnezeu, dacă nu e voie de vorbit despre Chateau-Renaud şi despre însoţitoarea lui, atunci nici să nu mai vorbim de dînşii; căci cădem în simboluri, alegorii, în enigme, ceea ce e foarte neplăcut.

– Aveţi dreptate, Est..., răspunse V..., sînt atîtea alte femei despre care putem să vorbim şi care aud foarte bucuros vorbindu-se de ele.

– În sănătatea acestor femei! strigă D...

Şi începură să umple paharele cu şampanie.

Băgai de seamă că Luis abia atingea cu buzele paharul său.

– Beţi, beţi, îi zisei eu, nu vedeţi că nu va veni?

– E abia patru fără un sfert, răspunse el.

La 4 fără cinci minute îl privii din nou şi:

– Noroc, îi zisei.

Luis luă paharul şi îl duse surîzînd la buze.

Abia băuse jumătate, cînd se auzi un sunet de clopoţel.

– El e, îmi zise Luis.

– Da, dar fără dînsa, îi răspunsei eu.

– O să vedem.

Toată lumea era atentă şi o tăcere din cele mai adînci urmase zgomotoasei conversaţii de adineauri.

Atunci se auziră voci în anticameră.

D... se sculă să deschidă uşa.

– Am recunoscut vocea ei, îmi zise Luis, strîngîndu-mi mîna cu putere.

– Haide, haide, curaj, fiţi bărbat îi răspunsei.

– Dar vă rog, d-nă, zicea D... în anticameră, vă asigur că sîntem numai între amici.

– Intră, draga mea Emilia, zise d-l de Chateau-Renaud; nu te demasca, dacă vrei.

– Mizerabilul! murmură Luis de Franchi.

În aceeaşi clipă o femeie intră mai mult tîrîtă decît condusă de D... şi de Chateau-Renaud.

– Patru fără trei minute, zise încet Chateau-Renaud d-lui D...

– Foarte bine, ai cîştigat.

– Încă nu, d-le, zise tînăra femeie îndreptîndu-se către Renaud şi ridicîndu-se în toată înălţimea ei; înţeleg acum insistenţa d-vs. Aţi pariat că mă aduceţi aici să cinez, nu-i aşa?

Dar Renaud tăcu.

– Fiindcă omul acesta nu răspunde, îi zise ea, răspundeţi d-voastră, nu-i aşa că d-l Renaud pariase că mă aduce aici?

– Nu pot să vă ascund, d-na mea, că d-l de Chateau-Renaud mi-a dat această speranţă.

– Ei bine, d-nul de Chateau-Renaud a pierdut, căci eu nu ştiam unde mă conduce, credeam că mă duce la una din prietenele mele şi, deoarece n-am venit de bunăvoie, d-l Chateau-Renaud trebuie, mi se pare, să fie lipsit de beneficiul rămăşagului său.

– Dar acum, că eşti aici, dragă Emilia, rămîi cu noi, spuse d-l Chateau-Renaud; o să stai, da? Uite, sîntem o societate aleasă, bărbaţi cumsecade, femei vesele.

– Da, acum că sînt aici, voi mulţumi domnului, care mi se pare a fi stăpînul casei, de buna primire ce mi-a făcut-o, însă din nefericire nu pot răspunde graţioasei sale invitaţii, vreau să-l rog pe d-l Luis de Franchi să binevoiască a-mi acorda braţul şi a mă conduce acasă.

Luis de Franchi făcu numai o săritură şi se află între d-l Chateau-Renaud şi dînsa.

– Ah! nu, d-nă, zise Renaud cu dinţii strînşi de mînie, eu v-am adus aici şi prin urmare, e datoria mea de a vă reconduce.

– D-lor, zise necunoscuta, sînteţi aici cinci bărbaţi şi mă încredinţez onoarei d-vs. Veţi

împiedica, sper, ca nu cumva d-l de Chateau-Renaud să comită vreo violenţă.

– Bine, d-nă, zise iarăşi Renaud, sînteţi liberă; ştiu eu cui să-i cer satisfacţie.

– Dacă eu sînt acela, răspunse Luis de Franchi cu un aer foarte mîndru, mă găsiţi mîine toată ziua în strada Helder No. 7.

– Foarte bine, d-le. Poate însă nu voi avea personal onoarea de a mă prezenta la d-v., dar sper că în locul meu veţi binevoi a primi pe doi din prietenii mei.

– Bine!

Şi amîndoi ieşiră în mijlocul unei adînci tăceri.

– Ei bine, d-lor, zise Chateau-Renaud cînd uşa se închise după ei, am pierdut. Asta-i tot. Poimîine seară toţi cîţi sîntem aici ne întîlnim iarăşi la «Fraţii Provinciali».

Şi se aşează la masă.

Totuşi, cu toate că d-l Renaud căută să reanime prin glumele sale conversaţia întreruptă, restul cinei fu destul de tăcut.

XIV

Ziua următoare, mă aflam la 10 dimineaţa la uşa d-lui de Franchi.

Cum urcam pe scară, întîlnii pe doi tineri care coborau; unul era un om de lume; celălalt, deco-

rat cu Legiunea de onoare, părea, deşi îmbrăcat civil, a fi un militar.

Servitorul veni să-mi deschidă. Stăpînul său se afla la birou.

Era la o masă şi scria.

– Tocmai bine, zise el mototolind un bilet început, acest bilet era pentru d-vs.

N-aţi întîlnit doi domni pe scară? continuă Luis prezentîndu-mi un fotoliu.

– Ba da. Unul era decorat.

– Da.

– Mi-am închipuit că veneau de la d-vs. Au venit din partea d-lui de Chateau-Renaud?

– Sînt martorii lui.

– Ce dracu, a luat lucrul în serios?

– Nu putea să facă altfel, răspunse Luis. M-au rugat să le trimit doi din prietenii mei spre a se înţelege cu dînşii; atunci, m-am gîndit la d-vs.

– Sînt încîntat că v-aţi adus aminte de mine, dar nu pot să mă duc singur la dînşii.

– O să rog şi pe un alt prieten, pe baronul Giordano Martelli, să vină la masă. Vom mînca împreună şi la 13 veţi avea bunătatea de a trece pe la aceşti domni, care mi-au promis că vor fi acasă pînă la 3. Iată numele şi adresele lor.

Luis îmi dădu două cărţi de vizită. Unul se numea baronul Rene de Chateau-Grand, celălalt d-l Adrian de Boissy. Cel dintîi stătea în str. Păcii

No. 12. Al doilea, precum îmi închipuiam, făcea parte din armată, era locotenent de vînători africani şi locuia în strada Lille No. 20.

– Dar, ar trebui să ştim pentru ce vă bateţi, zisei eu. Nu putem lăsa oamenii să se omoare fără a şti măcar cauza luptei.

– Atunci, vă voi spune pe scurt istoria acestei neînţelegeri:

Sosind la Paris, unul dintre amicii mei, un căpitan de fregată, mă prezentă soţiei sale. Era foarte frumoasă, tînără; ea se întipări aşa de tare în inima mea, că, de teamă ca nu cumva să mă amorezez de ea, abia mă mai duceam pe la dînşii.

Prietenul meu se plîngea de indiferenţa mea, şi atunci îi spusei sincer adevărul. El zîmbi, îmi întinse mîna şi mă invită la masă.

– «Dragă Luis, îmi zise la desert, plec peste trei săptămîni în Mexico; poate o să stau trei săptămîni, poate şase luni, poate şi mai mult. Noi, marinarii, cunoaştem cîteodată ora plecării, însă niciodată ora întoarcerii. Îţi recomand pe Emilia în lipsa mea. Emilio, te rog să-l socoteşti pe Luis de Franchi ca fratele tău.»

Rămăsei împietrit. Nu ştiam ce să răspund şi, desigur, păream foarte prost viitoarei mele surori. Trei săptămîni după aceea, prietenul meu plecă într-adevăr.

Emilia stătea cu mama sa. De cînd mi-o recomandase bărbatul ei, ea devenise pentru mine

o fiinţă sacră şi, cu toate că o iubeam mai mult decît s-ar cuveni unui frate, nu o priveam decît ca pe o soră.

Trecuseră şase luni.

Emilia tot la mama sa era; la plecare soţul ei îi recomandase să continue a primi musafiri. Prietenul meu nu se temea de nimic mai mult ca de reputaţia unui bărbat gelos: el o adora pe Emilia şi avea încredere în dînsa.

Acum vreo trei luni se prezentă şi d-l de Chateau-Renaud.

Credeţi în presimţiri, nu-i aşa? Ei bine, cînd l-am văzut am tresărit.

Şi pentru ce? Nici eu nu puteam să-mi dau seama. Mi se părea că Emilia îl primise cu o cochetărie neobişnuită. Poate că mă înşelam, dar vă spun drept, în fundul inimii mele nu încetasem de a o iubi pe Emilia şi eram gelos. Fiecare vineri era pentru mine un chin; atunci venea în vizită Renaud.

D-l de Chateau-Renaud e cu adevărat un om galant, un leu, dar mi se părea că Emilia îl înălţa mai presus decît merita.

În curînd băgai de seamă că eu nu eram singurul care observă această preferinţă a Emiliei pentru d-l Renaud; şi Giordano observase.

De atunci cîştigasem un partizan şi mă hotărîi să-i vorbesc, la rîndul meu, şi Emiliei despre asta.

Dar, spre marea mea mirare, Emilia rîse de observaţiile mele, zicînd că eram nebun.

Mă încăpăţînai.

Emilia îmi răspunse că n-are să mă asculte pe mine într-o astfel de afacere şi că un amorezat e totdeauna un judecător interesat.

– Aşa? Se vede că bărbatul ei îi destăinuise totul.

– De atunci, rolul meu de amant nenorocit şi gelos devenea din ce în ce mai ridicol şi aproape odios. Nu mă mai duceam la Emilia. Nici nu mai ştiam ce face.

Într-o zi mi-am pus în gînd să-i scriu. O rugam, în numele onoarei ei compromise, în numele bărbatului său absent şi plin de încredere faţă de dînsa, să bage de seamă ce face. Ea nu-mi răspunse.

Cîtva timp după aceea, auzii vorbindu-se în gura mare că Emilia era metresa lui Chateau-Renaud.

Ceea ce am suferit atunci e de nedescris.

Fratele meu o fi simţit reacţia durerii mele.

De atunci trecură vreo 12 zile şi între acestea aţi sosit şi d-voastră.

Tocmai în ziua cînd aţi venit la mine, primii o scrisoare anonimă, în care mi se dădea întîlnire la balul Operei spre a mi se da amănunte asupra unei prietene a mea.

Această prietenă era Emilia.

Trebuia s-o recunosc pe autoarea scrisorii prin buchetul său de violete.

Vă spun drept, ar fi trebuit să nu mă duc la acel bal, dar eram împins de fatalitate.

Şi m-am dus. L-am găsit pe dominoul meu la ora şi la locul indicat. Ea îmi afirmă din nou ceea ce auzisem, că Renaud era amantul Emiliei şi, fiindcă mă îndoiam, sau mai bine zis vroiam să mă îndoiesc de asta, ea îmi povesti că Renaud pariase că o va aduce pe Emilia să cineze la d-l D...

Soarta a făcut ca să-l cunoaşteţi pe d-l D..., să fiţi invitat la dînsul, să puteţi duce pe un prieten; să-mi propuneţi a veni şi eu şi să primesc.

Urmarea o ştiţi.

Acum, ce altceva pot face decît să aştept şi să primesc propunerile făcute?

– Vă expuneţi capriciului adversarului d-v.

– Nu face nimic, D-zeu se va îngriji de mine.

XV

În acest moment servitorul anunţă pe baronul Giordano Martelli.

Şi el era, ca şi Luis de Franchi, un tînăr corsican din provincia Sartenei. Servea în regimentul 11, unde ajunse căpitan la 23 ani. Se înţelege că era îmbrăcat civil.

– Ei bine, zise el după ce mă salută, lucrul a ajuns, totuşi, unde trebuia să ajungă şi, după cele ce-mi scrii tu, vei avea, după toată probabilitatea, vizita martorilor d-lui Renaud peste zi.

– I-am primit, zise Luis.

Trecurăm în sala de mîncare şi nu mai vorbirăm de lucrul care ne întrunise.

Abia acum mă întrebă Luis cum am petrecut în Corsica şi îi povestii totul în amănunte.

În acest moment, cînd mintea tînărului de Franchi era ocupată de gîndul că o să se bată cu Renaud,sentimentele de patrie şi familie îl impresionau mai mult.

De zece ori repetai ce spusese mama şi fratele lui. Era mai ales mişcat la auzul obiceiurilor adevărat corsicane ale lui Lucian şi a grijii pe care o întrebuinţase ca să împace pe Orlandi cu Colona.

Sună 12.

– Nu vă gonesc, d-lor, zise atunci Luis, dar cred că e timpul să vă duceţi la acei domni; întîrziind mai mult, ar crede că am dat lucrului prea puţină importanţă.

– Acum, zisei lui de Franchi, trebuie să ştim ce armă doriţi: pistolul ori sabia?

– Mie mi-e totuna, v-am spus-o deja, că nu mă pricep nici la una nici la alta. De altminterea, lăsaţi să aleagă d-l de Chateau-Renaud. Poate că se simte el ofensat.

– Cine este ofensatul, se mai poate discuta. D-vs. n-aţi făcut altceva decît c-aţi dat braţul ce vi se cerea.

– Ascultaţi, îmi zise Luis, orice discuţie, după părerea mea, ar avea aerul că vrem să ne împăcăm.

– Asta e uşor de spus, dragul meu; vă periclitaţi viaţa şi ne lăsaţi nouă, faţă de familia d-v., responsabilitatea celor ce se vor întîmpla.

– Oh, cît despre aceasta puteţi să fiţi liniştiţi; eu cunosc foarte bine pe mama mea şi pe fratele meu. Ei vor întreba: «Luis s-a purtat ca un om galant?» şi după ce veţi fi răspuns: «Da», ei vor zice: «Foarte bine».

Ei bine, dacă vi se propune pistolul, primiţi-l.

– Asta e şi părerea mea, zise baronul.

– Fie şi pistolul, replicai eu, dacă sînteţi de această părere, dar pistolul e o armă ciudată.

– Am timp să mă deprind pînă mîine?

– Nu. Dar luînd o bună lecţie de tir, poate aţi reuşi să vă apăraţi.

Luis zîmbi.

– Credeţi-mă, ceea ce mi se va s-a întîmpla mîine dimineaţă a fost scris de mult acolo sus, şi orice am putea face, d-vs. şi eu, nu putem schimba nimic.

Atunci, noi îi strînserăm mîna şi plecarăm.

Mai întîi vizitarăm, naturalmente, pe acel Grand, care, după cum am mai spus, locuia în str. Păcii No. 12.

Uşa era închisă pentru ori şi cine altul care nu s-ar prezenta din partea lui de Franchi.

Noi furăm introduşi fără zăbavă. El vru să ne scutească de oboseala de a ne duce şi pe la d-l de Boissy, spunîndu-ne că se învoiseră ca cel dintîi la care am fi făcut vizita, să trimită după celălalt.

D-l de Chateau-Grand trimise aşadar pe lacheul său să-l înştiinţeze pe d-l Adrian de Boissy că îl aşteptăm aici.

D-l de Boissy sosi după 10 minute.

Aceşti domni nici nu-şi însuşiră dreptul de a alege arma; spada sau pistolul era totuna pentru d-l de Chateau-Renaud: lăsară pe d-l de Franchi să aleagă, sau, să aleagă soarta. Aruncară un ludovic în aer, faţa pentru spadă, iar coroana pentru pistol. Ludovicul căzu cu coroana la pămînt.

Se decise ca lupta să aibă loc mîine dimineaţă la orele 9, în pădurea Vincennes; că adversarii se vor aşeza la o distanţă de 20 de paşi: să se bată de trei ori din palme şi, la a treia oară să se tragă focurile.

Ne întoarserăm la de Franchi să-i împărtăşim răspunsul.

La ora 8 seara eram la d-l de Franchi spre a-l întreba de nu are vreo recomandare să-mi facă dar el mă rugă să aştept pînă în ziua următoare.

– Noaptea te sfătuieşte, zise el.

Ziua următoare, aşadar, în loc de a mă duce să-l iau la opt, oră tocmai potrivită ca să ajungem la 9 la faţa locului, mă dusei pe la 7 şi jumătate.

Îl găsii pe Luis în cabinetul său scriind.

La zgomotul pe care îl făcui intrînd, el se întoarse.

Era foarte palid.

– Iertaţi-mă, îmi zise el, isprăvesc să scriu mamei. Şedeţi, luaţi un ziar.

Luai un ziar şi mă aşezam jos uitîndu-mă cu mirare la contrastul ce-l făcea acea paloare a tînărului cu vocea-i dulce, gravă şi dezmierdătoare.

Încercai să citesc, dar nu putui.

După cinci minute Luis isprăvise cu scrisul.

Şi sunînd, îndată apăru servitorul.

– Iosef, nu sînt acasă pentru nimeni, nici pentru Giordano; dacă vine, pofteşte-l în salon; doresc să nu fiu întrerupt timp de zece minute, în întreţinerea mea cu domnul.

Servitorul închise uşa.

– Iată, iubite d-le Alexandru, Giordano e corsican şi are idei corsicane; aşadar, nu pot să mă încred într-însul, despre ceea ce doresc acum; îl voi ruga să tacă, şi atîta tot; cît despre d-vs.

trebuie să-mi făgăduiţi că veţi îndeplini punct cu punct instrucţiunile mele.

– Bucuros! Oare, nu-i asta datoria unui martor?

– Asta e o datorie cu atît mai reală, că aţi putea împiedica îndeplinind-o, o a doua nenorocire în familie.

– O a doua nenorocire? întrebai mirat.

– Uitaţi-vă, îmi zise el, citiţi ce scriu mamei mele.

Luai scrisoarea din mîinile lui de Franchi şi citii cu o uimire crescîndă:

Dragă mamă,

dacă nu te-aş şti totodată tare ca o Spartană şi supusă ca o creştină, aş întrebuinţa toate mijloacele posibile pentru a te pregăti la evenimentul înspăimîntător care te va izbi. Cînd vei primi această scrisoare, nu vei mai avea decît un singur fiu.

Lucian, fratele meu, va şti să-şi iubească mama pentru doi.

Alaltăieri am fost atins de o febră cerebrală, am dat prea puţină atenţie primelor simptome; doctorul a sosit prea tîrziu. Buna mea mamă, nu mai am nici o speranţă, afară dacă se întîmplă vreo minune, şi ce drept am eu să aştept o astfel de minune din partea lui Dumnezeu?

Îţi scriu într-un moment lucid; dacă mor, această scrisoare va fi pusă la poştă un sfert de

oră după moartea mea; căci în egoismul iubirii mele către tine, vreau să ştii că am murit nepărîndu-mi rău de altceva pe lumea întreagă decît de duioşia ta şi a fratelui meu.

Adio, mamă.

Nu plînge; numai sufletul meu te iubea şi nu trupul şi oriunde ar merge sufletul meu, va continua să te iubească.

Adio, Lucian.

Nu părăsi niciodată pe mama noastră şi gîndeşte-te că nu te mai are decît pe tine.

Fiul tău,

Fratele tău,

Luis de Franchi.

După ce citii aceste rînduri, mă întorsei spre dînsul.

– Ei bine, îl întrebai eu, ce înseamnă asta?

– Nu înţelegi?

– Nu.

– Eu voi fi omorît la ora 9 şi 10 minute.

– Veţi fi omorît?

– Da.

– Ce, sînteţi nebun? De ce să nutriţi un astfel de gînd?

– Nu sînt nici nebun, nici nu nutresc gînduri himere. Dragul meu amic, eu am fost înştiinţat de aceasta, asta-i totul.

– Înştiinţat? De cine?

– Fratele meu nu v-a povestit că bărbaţii în familia noastră se bucură de un privilegiu deosebit?

– Ba da, răspunsei tremurînd fără să vreau, el mi-a vorbit de nişte apariţii.

– Tocmai. Ei bine, tatăl meu mi-a apărut astă-noapte: de aceea eram atît de palid cînd aţi intrat, vederea morţilor face pe cei în viaţă să devină palizi.

Mă uitai la dînsul cu mirare, nu fără a resimţi totodată şi oarecare frică.

– Spuneţi că l-aţi văzut astă-noapte pe tatăl d-voastră?

– Da.

– Şi v-a vorbit?

– Mi-a anunţat moartea mea.

– Aş, o fi fost vreun vis teribil, spusei eu.

– De unde, e o teribilă realitate.

– Dormeaţi?

– Nu, vegheam... Poate nu credeţi că un tată mort poate să viziteze pe fiul său?

Aplecai capul, căci în fundul inimii mele şi eu credeam în această posibilitate.

– Şi cum s-a petrecut asta? întrebai eu.

– Ah! Doamne, într-un mod foarte simplu şi natural. Citeam, aşteptîndu-l pe tata. Căci ştiam că, de sînt în pericol, îmi va apare. La ora 12 lampa se stinse singură; uşa se deschise încetişor şi-mi apăru părintele meu.

– Şi cum? întrebai din nou.

– Ca şi cînd ar fi fost în viaţă: îmbrăcat în haina pe care o purta deobicei; numai, era cam palid şi ochii îi erau fără căutătură.

– Vai, Dumnezeule!

– Atunci, s-a oprit încetinel în faţa patului meu. Eu m-am sculat, rezemîndu-mă în coate.

– Fii binevenit, tată, îi zisei.

El se apropie mai mult, mă privi drept în ochi şi mi se părea că aceşti ochi atoni* se animau de sentimente părinteşti.

– Continuaţi... e ceva teribil!...

Atunci buzele i se mişcară şi, cu toate că vorbirea lui nu producea nici un sunet, le auzeam înăuntrul meu, clare şi tremurătoare, ca un ecou.

– Şi ce v-a spus?

– El mi-a zis:

– «Gîndeşte-te la D-zeu, fiul meu!»

– Cum, o să fiu omorît în duel? întrebai eu.

Văzui atunci lacrimi curgînd din ochii lui nelucitori pe obrajii lui galbeni ca ceara.

– Şi la cîte ceasuri? întrebai.

El arătă cu degetul pe ceasornic. Urmai direcţiunea indicată. Ceasul arăta 9 şi 10 minute.

---

*atoni= lipsiţi de vitalitate.

– Bine, tată, îi răspunsei. fie după voia lui Dumnezeu. Părăsesc pe mama, e adevărat, dar vin spre tine.

Atunci, un palid surîs se arătă pe buzele lui şi, făcîndu-mi un semn de adio, se îndepărtă.

Uşa se deschise singură înaintea lui... Dispăru şi uşa se închise.

Această povestire era atît de simplă şi atît de firească, încît era evident că: sau scena pe care mi-o descrisese de Franchi avusese loc într-adevăr, sau că el era, în preocuparea spiritului său, jocul unei iluzii pe care o socotise ca realitate şi care, prin urmare, era tot aşa de teribilă ca şi aceasta.

Îmi ştersei năduşeala de pe frunte.

– Acum, continuă Luis, îl cunoaşteţi pe fratele meu, nu-i aşa?

– Da.

– Ce credeţi că o să facă, cînd ar auzi că am căzut în duel?

– Va pleca îndată din Sullacaro să se răzbune asupra acelui care vă va fi omorît.

– Tocmai; şi, dacă e omorît şi el, mama o să rămînă de trei ori văduvă, văduvă de bărbatul ei, văduvă de fiii ei.

– Da, pricep, e înspăimîntător!

– Ei bine, trebuie să evităm aceasta. De aceea am scris acestă scrisoare. Crezînd că am murit de febra cerebrală, fratele meu nu va fi necăjit pe

nimeni şi mama se va mîngîia mai uşor, lăsîndu-se în voia lui Dumnezeu. Numai...

– Numai... ce? repetai eu.

– Oh, nu... zise Luis, sper că nu se va întîmpla.

Vedeam că răspundea unei frici personale şi nu insistai mai mult.

În acest moment uşa se deschise.

– Dragul meu de Franchi, zise baronul Giordano, ţi-am respectat dorinţa de a aştepta, cît timp era cu putinţă, dar e ceasul opt; trebuie să ne întîlnim cu ăia la 9; avem o leghe şi jumătate drum de făcut. Să plecăm.

– Eu sînt gata, prea iubitul meu prieten, îi zise Luis. Intră. Am spus deja domnului ce voiam să-i spun.

Şi-mi făcu semn cu degetul să tac.

– Cît te priveşte pe tine, continuă el întorcîndu-se spre masă şi luînd o scrisoare închisă de acolo, iată ce-ţi dau. Dacă mi se întîmplă vreo nenorocire să citeşti biletul acesta şi te rog să te conformezi cu cele ce-ţi cer înăuntru.

– Bine.

– V-aţi luat armele?

– Da, răspunsei eu, dar în momentul plecării am observat că unul din cocoaşe era stricat. Trecînd pe la un magazin, o să cumpăr cîte un pistol nou fiecărui adversar şi d-v.

Luis se uită la mine surîzînd şi-mi întinse mîna.

– Aveţi o trăsură, întrebă el, sau va trebui ca Iosef să se ducă după una?

– Am cupeul meu, zise baronul, şi strîngîndu-ne puţin, cred că vom avea loc toţi trei. De altminterea cum am şi întîrziat puţin, vom merge mai bine cu caii mei decît cu caii unei trăsuri de piaţă.

– Hai să plecăm, zise Luis.

Coborîrăm; la uşă, Iosef ne aştepta.

– Să vin şi eu? întrebă el.

– Nu, Iosef, răspunse Luis, nu e de trebuinţă, n-am nevoie de d-ta.

Apoi, rămînînd mai înapoi:

– Ţine, îi zise, punîndu-i în mînă un rulou de aur, şi, de te-am supărat vreodată cînd eram necăjit, iartă-mă.

– O, domnule! exclamă Iosef cu lacrimile în ochi, ce înseamnă asta?

– Taci, zise Luis, nu mai plînge!

Şi urcîndu-se în trăsură:

– Ce bun era servitorul ăsta, zise Luis aruncînd o ultimă privire asupra lui Iosef, şi dacă aţi vrea să-l luaţi în serviciul d-v., sau unul sau altul, v-aş fi recunoscător.

– Ce, îl dai afară? întrebă baronul.

– Nu răspunse zîmbind Luis, îl părăsesc, iată totul.

Ne oprirăm la un armurier, avînd tocmai timpul să luăm o cutie cu pistoale, iarbă de puşcă şi gloanţe; apoi o pornirăm din nou în goana cailor.

XVII

Am ajuns la Vincennes la 9 fără 5 minute.

O altă trăsură sosea în acelaşi timp; trăsura d-lui Chateau-Renaud.

Pătrunserăm în pădure prin două drumuri diferite. Vizitii trebuiau să ne ducă pe aleea principală.

Cîteva clipe după aceea eram la locul întîlnirii.

– D-lor, zise Luis coborînd primul, o ştiţi prea bine, nu este nici o împăcare cu putinţă.

– Totuşi... spusei eu apropiindu-mă.

– O, dragul meu, aduceţi-vă aminte că după confidenţa ce v-am făcut-o, d-v. aveţi cel mai puţin dreptul să faceţi vreo propunere sau să primiţi vreuna.

Aplecai capul înaintea acestei voinţe absolute, care pentru mine era o voinţă supremă. Îl lăsarăm pe Luis aproape de trăsură şi înaintarăm spre d-nii de Boissy şi de Chateau-Grand.

Baronul de Giordano ţinea în mînă cutia cu pistoale.

Ne salutarăm.

– D-lor, zise baronul de Giordano, în astfel de împrejurări, cum ne aflăm azi, complimentele cele mai scurte sînt cele mai bune, căci, dintr-o clipă într-alta putem fi deranjaţi. Noi eram însărcinaţi cu aducerea armelor, iată-le; examinaţi-le; acum le-am cumpărat şi vă dăm cuvîntul de onoare că d-l Luis de Franchi nici nu le-a văzut.

– Acest cuvînt de onoare e inutil, d-lor, răspunse vicontele de Chateau-Grand; ştim prea bine cu cine avem a face.

Şi, luînd un pistol, pe cînd d-l de Boissy luă pe celălalt, amîndoi martorii încercară cocoaşele, examinînd totodată calibrul.

– Acestea sînt nişte pistoale de tir ordinar, care n-au servit niciodată; acum e întrebarea dacă va fi nevoie de a se servi de dublul trăgaci?

– Dar, zise de Boissy, părerea mea e ca fiecare să facă cum îi va conveni mai bine, şi după obiceiul lui.

– Fie, zise baronul Giordano. Toate şansele egale sînt plăcute.

– Atunci, îl veţi preveni pe d-l de Franchi şi noi îl vom preveni, din partea noastră, pe d-l de Chateau-Renaud.

– Ne-am învoit. Acum, d-lor, noi am adus armele, continuă baronul de Giordano, e rîndul d-voastră să le încărcaţi.

Amîndoi tinerii luară cîte un pistol, măsurară riguros iarba de puşcă trebuincioasă, luară la

întîmplare două gloanţe şi le împinseră în ţeavă cu fierul.

În timpul acestei operaţiuni, la care am refuzat să iau parte, mă apropiai de Luis, care mă privi zîmbind.

– N-o să uitaţi nimic din cele ce v-am cerut? mă întrebă el, şi o să primiţi de la Giordano asigurarea pentru care îl rog în acel bilet, că nu va povesti nimic din cele întîmplate, nici mamei, nici fratelui meu. Îngrijiţi-vă ca nici ziarele să nu vorbească despre această afacere, sau de vor să publice ceva, să nu pună nume.

– Şi acum nutriţi acea teribilă convingere că duelul vă va fi fatal?

– Da, îmi răspunse el, sînt mai convins ca niciodată, dar îmi veţi da dreptate, nu-i aşa, că mor într-adevăr ca un corsican?

– Liniştea d-vs., iubitul meu de Franchi, e aşa de mare, că-mi dă speranţa că nu v-aţi convins prea bine.

Luis scoase ceasornicul.

– Mai am şapte minute de trăit, spuse el, iată ceasul meu; păstraţi-l, vă rog, ca amintire de la mine; este excelent.

Luai ceasul, strîngînd mîna lui de Franchi.

– În opt minute, îi zisei eu, am nădejdea să vi-l înapoiez.

– Să nu mai vorbim despre aceasta: iată că se apropie domnii.

– Domnilor, zise vicontele de Chateau-Grand, trebuie să fie pe aici un luminiş pe care l-am descoperit anul trecut pentru mine însumi; vreţi să-l căutăm? ar fi mai bine decît în drum, unde am putea fi văzuţi şi deranjaţi.

– N-aveţi decît să ne conduceţi, d-le, zise baronul Giordano Martelli; noi vă urmăm.

Vicontele mergea înainte şi noi îl urmam formînd două grupuri deosebite. În curînd, într-adevăr, ne găsirăm la 30 de paşi, în mijlocul unui luminiş; terenul, care desigur fusese altădată locul unei bălţi, părea potrivit ca să servească de teatru al unei scene de felul acesta.

– D-le Martelli, zise vicontele, vreţi să măsurăm paşii?

Baronul răspunse printr-un semn de afirmaţie şi, aşezîndu-se lîngă d-l de Chateau-Grand, măsurară vreo 20 de paşi ordinari.

Atunci mă aflam iarăşi singur cu d-nul de Franchi.

– Apropo, îmi zise el, veţi găsi testamentul meu pe masă, unde m-aţi surprins scriind.

– Bine, îi răspunsei, fiţi liniştit.

– Domnilor, la locurile d-vs., zise vicontele.

– Sînt gata, răspunse Luis. Adio, amice! Vă mulţumesc de oboseala pe care v-am cauzat-o fără a număra, adăugă cu un zîmbet melancolic, pe aceea care vă voi cauza-o încă.

Îi luai mîna. Era rece, dar fără agitaţie.

– Uitaţi, îi zisei eu, de apariţia de astă-noapte şi ochiţi cît mai bine.

– Vă aduceţi aminte de *Freyschutz-ul*?

– Da.

– Ei bine, atunci ştiţi că fiecare glonte îşi are destinaţia lui... Adio.

Întinse mîna baronului Giordano, care ţinea în mînă pistolul ce îi era desemnat; îl luă şi fără a se uita la el, se aşeză la locul lui, indicat printr-o batistă.

D-l Chateau-Renaud luase deja poziţie.

Se făcu o scurtă tăcere, pe cînd cei doi tineri salutară pe martorii lor, apoi pe aceia ai adversarului lor şi, în fine, se salutară şi ei înşişi.

D-l de Chateau-Renaud părea cu totul obişnuit cu astfel de afaceri şi zîmbea ca un om sigur de reuşită. Poate ştia de altminterea că Luis punea pentru prima oară mîna pe un pistol.

Luis era liniştit şi rece. Frumosul lui cap avea aerul unui bust de marmură.

– Ei bine, domnilor, zise Renaud, vedeţi, noi aşteptăm.

Luis îmi aruncă o ultimă privire, şi apoi zîmbind îşi ridică ochii spre cer.

– Atunci, domnilor, zise Chateau-Grand, pregătiţi-vă.

Apoi bătînd din palme, numără:

– Unu... doi... trei...

Amîndouă împuşcăturile se auziră deodată.

În aceeaşi clipă îl văzui pe Luis de Franchi învîrtindu-se de două ori pe loc şi căzînd într-un genunchi.

De Chateau-Renaud rămăsese în picioare. Numai redingota* îi fusese atinsă de glonte.

Mă repezii la Luis.

– Sînteţi rănit? îi zisei.

El încercă să-mi răspundă, dar în zadar: un fel de spumă sîngeroasă îi apăru pe buze.

În acelaşi timp lăsă să cadă pistolul şi se apucă cu mîna de partea dreaptă a pieptului.

Abia se zărea acolo, pe redingotă, o gaură de grosimea degetului mic.

– D-le baron, strigai, alergaţi la cazarmă şi aduceţi pe chirurgul regimentului.

Dar de Franchi îşi reculese puterile şi, oprindu-l pe Giordano, îi făcu semn că toate acestea ar fi în zadar.

Şi în acelaşi timp căzu pe al doilea genunchi.

La fiecare respiraţie a muribundului, sîngele ţîşnea din amîndouă rănile.

Era evident că rana era mortală.

– Domnule de Franchi, zise vicontele de Chateau-Grand, sîntem dezolaţi, credeţi-ne, de

---

*redingotă= haină bărbătească (de culoare neagră) cu poale lungi, încheiată cu două rînduri de nasturi.

rezultatul acestei nenorocite afaceri, şi sperăm că nu aveţi nici o ură către d-l de Chateau-Renaud.

– Da, da, şopti rănitul, da, l-am iertat... dar să plece... să plece...

Apoi se întoarse anevoie către mine:

– Aduceţi-vă aminte de făgăduinţa d-v., îmi zise.

– O! vă jur că va fi îndeplinită.

– Şi acum, zise iarăşi zîmbind, uitaţi-vă la ceasornic.

Şi căzu suspinînd greu.

Mă uitai la ceas: era tocmai 9 şi 10 minute.

Apoi privii pe Luis de Franchi: sărmanul încetase din viaţă.

Duserăm cadavrul acasă, şi, pe cînd baronul de Giordano se ducea să declare cazul comisarului de poliţie al cartierului respectiv, îl aşezai, cu Iosef, pe defunct în odaie.

Sărmanul băiat plîngea amar.

Intrînd în odaie ochii mi se îndreptară fără voia mea spre ceasornic. Era şi aici 9 şi 10 minute.

Poate nu fusese întors şi se oprise tocmai la acea oră?!...

Un moment după aceea baronul Giordano intră cu oamenii justiţiei, care, preveniţi de dînsul, veneau să sigileze locuinţa.

Baronul vru să trimită scrisori amicilor şi cunoscuţilor, dar îl rugai să citească mai întîi

biletul pe care i-l dăduse Luis de Franchi cînd am plecat.

În această scrisorică Luis îl ruga să ascundă cauza morţii sale lui Lucian; să fie înmormîntat fără pompă şi fără nici un zgomot.

Baronul Giordano făgădui că va îndeplini toate aceste detalii şi eu mă dusei îndată să fac o vizită domnilor de Boissy şi de Chateau-Grand, spre a-i ruga să păstreze tăcerea asupra nenorocirii şi a-i ruga să-l invite pe d-l de Chateau-Renaud să părăsească Parisul, cel puţin pentru cîtva timp.

Ei îmi făgăduiră că îmi vor îndeplini dorinţa cît vor putea, şi pe cînd se duceau la d-l de Chateau-Renaud, dusei la poştă scrisoarea care anunţa d-nei de Franchi că fiul ei murise de febră cerebrală.

XVIII

Contrar obiceiului în asemenea împrejurări, duelul nu provocă aproape nici un zgomot.

Chiar ziarele, aceste zgomotoase şi false trompete ale publicităţii, tăcură.

Numai cîţiva prieteni intimi însoţeau corpul nenorocitului tînăr la cimitir. Însă, oricît îl rugau pe Renaud să părăsească Parisul, el refuza cu încăpăţînare.

Mă gîndeam să trimit şi eu o scrisoare din partea mea familiei de Franchi, căci, deşi scopul era bun, acea minciună din scrisoarea lui Luis către o mamă şi un frate îmi displăcuse.

Dar nu o făcui ca să nu fiu acuzat de indiferenţă sau de nerecunoştinţă.

Cinci zile după acel eveniment, pe la orele unsprezece seara, lucram la biroul meu, singur, şi într-o dispoziţie de spirit destul de urîtă, cînd intră servitorul, închizînd iute uşa, şi cu voce tremurîndă îmi zise că d-l de Franchi doreşte să-mi vorbească.

Mă întorsei şi mă uitai la dînsul: era foarte palid.

– Ce trăncăneşti acolo, Victor? îl întrebai eu.

– O, domnule, nici eu nu ştiu, într-adevăr...

– Despre care domn de Franchi îmi vorbeşti, spune?

– Apoi, de prietenul d-v..., pe care l-am văzut venind de două-trei ori pe aci...

– Ce, eşti nebun? Nu ştii că am avut nenorocirea să-l pierdem? Sînt cinci zile de atunci.

– Da, domnule, tocmai de aceea sînt aşa de emoţionat, zăpăcit... El a sunat... Eram în anticameră... M-am dus să deschid... Îndată m-am dat înapoi cînd l-am văzut... Atunci a intrat, a întrebat dacă domnul e acasă şi i-am răspuns că da; apoi a mai adăugat: Du-te spune-i domnului d-tale

că d-nul de Franchi doreşte să-i vorbească; şi aşa am venit.

– Nu se poate, eşti nebun, dragul meu, desigur că anticamera era rău luminată, şi n-ai văzut bine... Oi fi fost încă somnoros şi n-ai auzit ceea ce trebuia... Du-te înapoi şi roagă-l încă odată să-şi spună numele său.

– Degeaba m-aş duce; vă jur că nu mă înşel. Am auzit şi am văzut foarte bine.

– Atunci spune-i să intre.

Victor se întoarse tremurînd către uşă, o deschise şi, de frică, din odaia mea strigă: «Să binevoiască domnul a intra!»

Îndată auzii, deşi erau covoare pe jos, nişte paşi care traversau salonul şi care se apropiau de birou; apoi, aproape în aceeaşi clipă îl văzui la uşă pe d-l de Franchi.

Mărturisesc că la început m-a cuprins spaima. Mă sculai şi făcui, fără să vreau, un pas îndărăt.

– Iertaţi că vă deranjez la asemenea oră, îmi zise d-l de Franchi, dar am sosit, sînt abia 10 minute, şi înţelegeţi foarte bine că n-am vrut să aştept pînă mîine ca să vă vorbesc.

– O, Lucian! strigai îmbrăţişîndu-l; cum, d-voastră? d-voastră? Şi cîteva lacrimi îmi scăpară din ochi.

– Da, îmi răspunse, eu sînt.

Socotii timpul trecut; scrisoarea mea abia putuse să ajungă în momentul de faţă, nu la Sullacaro, ci abia la Ajaccio.

– Dar, cum, atunci nu ştiţi nimic?

– Ştiu toate, îmi răspunse.

– Victor, spusei către slugă, lasă-ne singuri, sau mai bine întoarce-te după un sfert de oră ca să ne serveşti la masă. Lucian, nu-i aşa, o să mîncaţi cu mine şi veţi dormi aici?

– Primesc, da, îmi zise, căci n-am mîncat din Auxerre. Apoi deoarece nimeni nu mă cunoştea, sau mai bine, adăugă cu un zîmbet de tristeţe, deoarece toată lumea credea a recunoaşte în mine pe fratele meu, nimeni n-a vrut să-mi deschidă, şi am plecat de acasă lăsînd lumea în plină revoluţie.

– Într-adevăr, iubitul meu Lucian, asemănarea d-v. cu d-l Luis e aşa de mare, încît eu însumi, adineauri, am rămas înmărmurit cînd v-am văzut.

– Cum! strigă de colo Victor, care nu plecase încă, cum, domnule e fratele...

– Da, da, dar pleacă şi serveşte-ne cum ţi-am spus.

Victor ieşi. Noi rămaserăm singuri.

Îl luai pe Lucian de mînă, îl invitai să stea pe o canapea şi mă aşezai lîngă dînsul.

– Dar, îi zisei, din ce în ce mai mirat de a-l vedea, cum? poate eraţi pe drum cînd aţi primit ştirea?

– Nu, eram la Sullacaro.

– Nu se poate! Scrisoarea fratelui d-v. abia a putut sosi acum...

– Ah, se vede că aţi uitat acea baladă a lui *Burger*, dragul meu Alexandru: *morţii merg mai repede decît vii...*

Tremuram

– Ce vreţi să spuneţi cu aceasta? explicaţi-mi şi mie. Nu vă înţeleg deloc.

– Se vede că aţi uitat de apariţiile de care v-am povestit?

– L-aţi văzut pe Luis? întrebai mirat.

– Da, l-am văzut.

– Şi cînd?

– În noaptea de 16 spre 17.

– Şi v-a povestit cele întîmplate?

– Toate!

– V-a spus că murise?

– Mi-a spus că a fost omorît: morţii nu mint.

– V-a spus şi cum?

– Da, în duel.

– Şi de cine?

– De d-l de Chateau-Renaud!

– Nu, zău, spuneţi drept, aţi aflat asta prin altă cale!

– Nu credeţi că am venit să glumesc.

– Atunci, iertaţi! Dar, într-adevăr, ceea ce îmi destăinuiţi e atît de straniu, şi tot ce vi se

întîmplă d-v. şi fratelui d-v. e atît de afară de legea naturii...

– Şi nu vreţi să credeţi că este aşa? Pricep. Dar, uitaţi-vă, îmi zise, desfăcîndu-şi cămaşa şi arătîndu-mi o pată, marca albastră de pe pieptul său, sub a şasea coastă, în partea dreaptă, acum credeţi?...

– Cred, strigai, e adevărat, tocmai în acest loc a fost străpuns fratele d-v.

– Şi glonţul a ieşit pe aici, aşa e?... continuă Lucian, punînd mîna pe şoldul stîng.

– E minunat lucru!

– Şi acum, vreţi să vă spun la ce oră a murit?

– Să vedem!

– La 9 şi 10 minute.

– Iată, Lucian, povestiţi-mi mai bine toate cu de-amănuntul; nu sînt capabil să vă pun întrebări, sînt zăpăcit cînd ascult aceste povestiri fantastice: vă ascult.

XIX

Lucian se rezemă cu totul de fotoliu şi uitîndu-se fix la mine, începu:

– Lucrul e cît se poate de simplu. Ziua în care fratele meu a fost omorît, ieşisem dis de dimineaţă, călare, să văd ce mai fac păstorii noştrii pe la Carboni, cînd, în momentul în care mă uitam la ceasornic şi mă pregăteam a-l pune înapoi în

buzunar, simţii o atît de puternică zguduitură în coaste, încît căzui leşinat. Cînd mi-am venit în fire, eram culcat jos la pămînt, în braţele lui Orlandi, care îmi stropea faţa cu apă. Calul meu era departe cam la vreo patru paşi, cu botul întins spre mine şi necheza.

– «Ce s-a întîmplat, întrebă Orlandi?

– Nici eu nu ştiu, îi răspunsei, n-ai auzit vreo detunătură?

– Eu, nu!

– Mi se pare că am primit un glonte în coaste.»

Şi îi arătai locul, unde simţeam durere.

– «Mai întîi de toate, reluă el, nu s-a tras nici cu puşca, nici cu pistolul; apoi nu aveţi gaură în redingotă.

– Atunci, îi răspunsei, trebuie ca fratele meu să fi fost omorît.

– Ah, asta, zise el, e altceva.»

Deschisei redingota şi îi arătai semnul pe care vi l-am arătat adineauri; la început era viu şi parcă sîngera.

Acum nu ştiam ce să fac; voiam să mă întorc acasă, căci mă simţeam aşa de slab prin dubla durere morală şi fizică pe care o simţeam, dar mă gîndii la mama, ea nu mă aştepta decît pentru cină, ar fi trebuit să-i dau un motiv oarecare, şi nu găseam nici unul.

Pe de altă parte, nu voiam, înainte de a fi pe deplin sigur, să-i anunţ moartea fratelui meu.

Îmi urmai deci drumul şi mă întorsei abia pe la şase seara.

Mama mă primi ca de obicei; era evident că nu ştia nimic.

După cină mă urcai în odaia mea.

Trecînd prin coridor, vîntul stinse lumînarea.

Eram cît p-aci să mă cobor ca să o reaprind, cînd, prin crăpăturile uşii, zării lumină în odaia fratelui meu.

Mai întîi credeam că Griffo avusese treabă acolo şi uitase lampa aprinsă.

Împinsei uşa. O lumînare ardea lîngă patul lui Luis, şi, pe pat, el sta culcat, gol şi sîngerînd.

Mărturisesc că am rămas înmărmurit de frică; apoi m-am apropiat.

Îl atinsei. Era rece.

Primise un glonte în piept, tocmai în acelaşi loc unde simţisem o zguduitură şi cîteva picături de sînge îi picurară din rana deschisă.

Nu mă mai îndoiam: fratele meu fusese omorît.

Căzui în genunchi şi, rezemîndu-mă cu capul de pat, cu ochii închişi, îmi făcui rugăciunea.

Cînd isprăvii şi mă uitai împrejur, mă aflam într-un adînc întuneric. Lumînarea se stinsese, viziunea dispăruse.

Degeaba pipăii patul; era deşert.

Cred că sînt tot atît de curajos ca şi un altul, dar, cînd am ieşit din casă pe dibuite, mi se făcuse părul măciucă şi asudam straşnic.

Coborîi să iau altă lumînare; mama mă văzu şi scoase un ţipăt.

– Ce ai? mă întrebă, de ce eşti aşa de palid?

– N-am nimic, îi răspunsei.

Şi luînd un alt sfeşnic, mă întorsei în odaia fratelui meu...

Lumînarea dispăruse şi în pat nu era nici o urmă că s-ar fi culcat cineva.

Pe podea, pe jos, se afla cea dintîi lumînare cu care venisem, o aprinsei din nou.

Eram convins că la 9 şi 10 minute dimineaţa fratele meu fusese omorît. Intrai în odaia mea şi mă culcai foarte agitat.

Se înţelege, am stat mult pînă să adorm; în sfîrşit oboseala mă învinse şi adormii.

Atunci văzui în vis toată întîmplarea; l-am văzut şi pe omorîtor, i-am auzit şi numele; el se numeşte de Chateau-Renaud.

– Toate acestea sînt adevărate, din nenorocire, răspunsei eu, după ce Lucian isprăvi istorisirea, dar ce vreţi să faceţi la Paris?

– Vreau să omor pe omorîtorul fratelui meu.

– Să-l omorîţi?...

– Să nu credeţi că-l voi omorî după obiceiul corsican, din dosul unui gard; nu, nu, ci după

obiceiul francez, cu mînuşi albe, cu plastron* şi manşete.

– Şi d-na de Franchi ştie că aţi venit la Paris cu această intenţie?

– Da.

– Şi v-a lăsat să plecaţi?

– Da, m-a sărutat pe frunte şi mi-a spus: «Du-te!» Nu uitaţi că mama mea e o adevărată corsicană.

– Dar fratele d-v. nu vroia să fie răzbunat.

– Ei bine, zise Lucian zîmbind cu amărăciune, şi-o fi schimbat părerea dincolo de mormînt.

În acest moment, servitorul ne aduse cina şi ne aşezarăm la masă.

Lucian mîncă ca şi cînd n-ar avea nici o grijă.

După cină îl însoţii în odaia sa. Îmi mulţumi, îmi strînse mîna şi-mi ură noapte bună.

Asta-i liniştea acelora care iau o decizie neclintită.

Ziua următoare veni la mine, îndată ce servitorul îi spuse că îi stau la dispoziţie.

– Aţi vrea, îmi zise el, să mă însoţiţi pînă la Vincennes. Vreau să mă rog pe locul crimei; dacă n-aveţi timp, mă duc singur.

---

*plastron= piepţii scrobiţi ai unei cămăşi bărbăteşti; bucată de piele groasă cu care cei care fac scrimă îşi acoperă pieptul.

– Cum singur? Cine vă va arăta locul?

– Lăsaţi că-l găsesc eu, nu v-am spus că l-am văzut în vis?

Mă făcuse curios.

– Bine, vă însoţesc.

– Atunci grăbiţi-vă; pînă atunci o să-i scriu lui Giordano, îi daţi voie servitorului să ducă scrisoarea?

– Poftiţi!

– Mulţumesc.

Ieşi şi se întoarse peste 10 minute cu o scrisoare pe care o încredinţă servitorului meu.

Trimisesem după o cabrioletă*; ne urcarăm amîndoi înăuntru şi pornirăm spre Vincennes.

Cînd am ajuns la cotitura drumului:

– Nu-i aşa că sîntem aproape? întrebă Lucian.

– Da, mai avem cam 20 de paşi.

– Am ajuns, zise apoi tînărul ca şi cînd ar fi vrut să oprească cabrioleta.

Şi aşa era.

Lucian intră fără codeală în pădure, ca şi cînd ar fi venit deja de mai multe ori. Se duse de-a dreptul la luminiş, şi, ajungînd la locul sinistru, se opri un moment; apoi înaintînd pînă la locul unde căzuse fratele său, se aplecă şi zări o pată de sînge.

---

*cabrioletă= trăsurică uşoară, cu două roţi.

– Iată locul, exclamă el.

Şi sărută locul.

Apoi se sculă şi cu mînie se uită la locul de unde de Chateau-Renaud trăsese asupra victimei sale, apoi zise:

– Uitaţi-vă, aici o să zacă el mîine.

– Cum? întrebai, mîine?

– Da, sau e laş şi se va retrage, sau îmi va da revanşa mîine.

– Dar, iubite Lucian, îi zisei, ştiţi foarte bine că duelul în Franţa nu putea să sfîrşească altfel; d-l Renaud s-a bătut cu fratele d-v. pe care îl provocase, dar cu d-voastră n-are nici o treabă.

– Ei aş! D-l de Chateau-Renaud a avut dreptul să provoace pe fratele meu, care oferise braţul unei femei, pe care el o înşelase. D-l de Chateau-Renaud l-a ucis pe fratele meu, care nu trăsese niciodată cu pistolul; l-a ucis ca şi cînd ar fi tras într-un animal, care nu se putea apăra şi eu nu am dreptul să-l provoc pe d-l de Chateau-Renaud?

Nu ştiam ce să-i răspund...

– De altfel, continuă el, pe d-v. nu vă priveşte. fiţi liniştit.

Azi dimineaţă i-am scris lui Giordano, şi cînd ne vom întoarce la Paris, afacerea va fi aranjată. Credeţi oare că d-l Renaud îmi va respinge propunerea?

– Atunci e bine. Haideţi să mîncăm ceva.

Ne întoarserăm pe aleea principală şi ne suirăm în cabrioletă.

– Birjar, str. Rivoli, zisei eu.

– Nu, se împotrivi Lucian, să veniţi la mine... Birjar, du-ne la *Café de Paris*. Nu mînca de obicei fratele meu acolo?

– Cred că da.

– Acolo trebuie să mă întîlnesc cu Giordano.

– Atunci să mergem.

O jumătate de ceas după aceea eram la uşa restaurantului.

XX

Moartea tînărului de Franchi se răspîndise pretutindeni în oraş, poate nu cu toate amănuntele, şi apariţia lui Lucian îi înmărmuri pe toţi.

Cerui o cameră. Ni se dădu camera din fund.

Lucian se apucă să citească ziarele cu o răceală care părea mai mult o nesimţire.

Pe la mijlocul prînzului intră Giordano.

Cei doi tineri nu se mai văzuseră de vreo patru-cinci ani; totuşi, o simplă strîngere de mînă, fu singurul semn de amiciţie.

– Totul s-a aranjat, zise el.

– D-l de Chateau-Renaud a primit?

– Da, dar cu condiţia ca după aceea să nu-l mai supere nimeni.

– Da, dar cu condiţia ca după aceea să nu-l mai supere nimeni.

– Oh, să nu-i fie frică. Eu sînt cel din urmă de Franchi. Cu cine aţi vorbit, cu dînsul sau cu martorii?

– Cu dînsul!... S-a însărcinat să-i înştiinţeze pe d-nii de Chateau-Grand şi de Boissy. Armele, ora, locul, rămîn aceleaşi.

– Foarte bine... poftiţi la masă.

Baronul se aşează şi vorbirăm despre alte lucruri.

După dejun, Lucian ne rugă să-l prezentăm comisarului de poliţie care sigilase apartamentul lui Luis, ca pe legitimul proprietar al casei unde locuise fratele său. El vroia să petreacă în aceeaşi odaie noaptea ce-i mai rămînea pînă la răzbunare.

Aproape toată ziua fu ocupat, şi abia pe la cinci seara putu să intre în apartamentele fratelui său. Îl lăsarăm singur, vroiam să-i respectăm durerea.

Trebuia să ne întîlnim ziua următoare cu dînsul la ceasurile 8. Îmi recomandă să avem aceleaşi pistoale, şi chiar dacă ar fi fost vîndute, să le răscumpărăm.

Ziua următoare, la 8 fără un sfert, eram la Lucian.

Cînd intrai, el se afla tocmai la aceeaşi masă unde îl găsisem şi pe fratele său scriind. Surîdea, deşi era foarte palid.

– Sper că-i anunţaţi o ştire mai puţin dureroasă ca ştirea dată acum 8 zile de fratele d-v.

– Îi anunţ că se poate ruga în linişte pentru fiul său şi că e răzbunat.

– Cum puteţi vorbi cu atîta încredere?

– Fratele meu nu v-a vestit moartea sa? Eu v-o vestesc pe aceea a lui de Renaud.

Se sculă şi atingîndu-mă la tîmplă zise:

– Iată, aici o să-l atingă glontele.

– Şi d-v.?

– Pe mine nu mă va atinge deloc!

– Dar aşteptaţi cel puţin să începeţi duelul, înainte de a trimite această scrisoare.

– Nu e necesar să aşteptăm atîta.

Sună, şi cînd apăru servitorul, îi spuse:

– Iosef, du această scrisoare la poştă.

După aceea sosi şi Giordano şi plecarăm.

Lucian se grăbea într-atîta încît ajunserăm acolo cu 10 minute înainte de ora hotărîtă.

Adversarii sosiră la 9 punct. Erau călări, urmaţi de cîte un servitor, tot călare.

D-l de Chateau-Renaud ţinea mîna în haină, aşa că mi se părea că are braţul legat.

La 20 de paşi de noi, ei descălecară şi aruncară hăţurile servitorilor lor.

D-l de Chateau-Renaud rămase în urmă, privindu-l pe Lucian. Cu toate că eram departe de el, observai că se îngălbenise. Ne întoarse spatele şi cu biciuşca se apucă să taie iarba.

el, observai că se îngălbenise. Ne întoarse spatele şi cu biciuşca se apucă să taie iarba.

– Iată-ne, ziseră d-nii de Chateau-Grand şi de Boissy. Ne cunoaşteţi condiţiunile. Acest duel este ultimul şi d-l de Chateau-Renaud nu va avea să răspundă de dublul rezultat.

– Bine, răspunserăm Giordano şi eu.

Şi Lucian se înclină în semn de aprobare.

– Aveţi arme, domnilor? întrebă vicontele de Chateau-Grand.

– Aceleaşi.

– Sînt necunoscute d-lui de Franchi?

– Mai mult decît d-lui Renaud. D-l Renaud s-a mai servit odată de ele. D-l de Franchi nici nu le-a văzut.

– Foarte bine, domnilor. Vino, Chateau-Renaud.

Îndată ne înfundarăm în pădure fără a scoate un cuvînt; fiecare simţea că se va petrece ceva nu mai puţin înfricoşător ca prima oară.

Ajunserăm la luminiş.

D-l de Chateau-Renaud se stăpînea; părea foarte liniştit. Dar cei ce-l văzuseră la prima întîlnire, puteau să observe deosebirea.

Din cînd în cînd arunca cîte o privire spre Lucian, şi această privire era expresia unei nelinişti, care semăna cu frica.

Pe cînd se încărcau pistoalele, trase în sfîrşit mîna din redingotă, care îi era legată cu o batistă udă.

Lucian aştepta cu ochiul calm şi fix ca un om care e sigur de răzbunarea sa.

Fără să-i fi arătat cineva locul, el se opri pe locul unde stătuse fratele său, ceea ce îl sili fireşte, pe d-l Renaud să se îndrepte spre locul ce-l ocupase şi data trecută.

Lucian primi arma cu un zîmbet de bucurie.

D-l de Chateau-Renaud din palid ce era se făcu vînăt; apoi puse mîna la cravată, ca şi cînd aceasta l-ar fi înnăbuşit.

Nu-şi poate închipui nimeni teroarea ce m-a cuprins, cînd văzui că acest tînăr frumos, bogat, elegant, care, deunăzi credea că mai are mulţi ani de trăit, şi care azi, cu sudoarea pe frunte, cu frica în inimă, se simţea osîndit.

– Sînteţi gata, domnilor? întrebă de Chateau-Grand.

– Da, răspunse Lucian.

Şi d-l de Chateau-Renaud răspunse printr-un semn afirmativ.

Eu nu vroiam să fiu de faţă la această scenă mişcătoare şi mă întorsei cu spatele.

Cînd auzii bătaia din palme şi cele două detunături, mă întorsei.

Cînd auzii bătaia din palme şi cele două detunături, mă întorsei.

D-l de Chateau-Renaud era lungit la pămînt, mort; căzuse fără nici un suspin, fără nici o vorbă.

Mă apropiai de dînsul. Glonţul îi pătrunsese în tîmplă, în locul arătat de Lucian.

Apoi alergai la Lucian. Cînd mă văzu lăsă să-i cadă pistolul şi aruncîndu-se în braţele mele exclamă:

– Ah, fratele meu, fratele meu...

Şi plînse ca un copil.

Erau cele dintîi lacrimi pe care tînărul Lucian le vărsa în viaţa sa.

SFÎRŞIT

RĂZBUNĂTORUL

Întîmplări incredibile al căror martor este însuşi Alexandre Dumas

Lei 148
+ TL 2
Total 150

S.B.N. 973-95504-5-2